

Държавна Бубарска Опитна Станция — Враца

419

Б-24

СВѢТОВНОТО
пашкулопроизводство и
копринарство
съ огледъ необходимитѣ мѣрки за
закрепването на бубарството
въ България

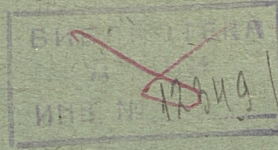
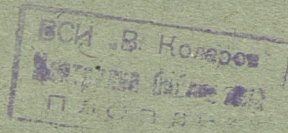
Отъ Т. ДУШЕВЪ
Директоръ на Буб. Опит. Станция—Враца

ПЕЧАТНИЦА СТ. ЦЕКОВЪ — ВРАЦА
1932.

41889

JH228

J. 1533/1984

167

5-24

Свѣтовното пашкулопроизводителство и копринарство съ огледъ необходимитѣ мѣрки за закрепването и подобренieto на бубатството въ България

Свѣтовната консумация и производство на коприна

J. 1533/1984

Ако разгледаме по детайлно освѣтената консумация на коприната въ продължение на вѣковетѣ, още отъ най-древнитѣ времена, не можемъ да не забележимъ, че съ употреблението на този артикулъ е извършена една твърдѣ голѣма еволюция. Известно е, че началото на своя произхоетъ и дълго време следъ това, копринената нишка не е била достояние освѣтъ на придворнитѣ кржгове и църкви. Следъ великата промишлена и гражданска революция, които се извършиха къмъ края на 18-то столѣтие и които революции въведоха отъ една страна машинното производство, а отъ друга създадоха съвременното градско население на западна Европа ние виждаме обаче, че кржга на употреблението на коприната да се значително разширява. Презъ 20 вѣкъ се отнема приписвания ѝ до тогава етикетъ на разкошъ и отъ нея започватъ да се приготвяватъ копринени платове и издѣлия по достѣпни. Въ началото на 20 в. коприната намира приложение сжщо така и въ областта на техниката и хирургията. Но все пакъ до голѣмата европейска война консумацията на естествената коприна си остава незначителна, нѣщо което се вижда отъ употреблението на суровата коприна отъ следнитѣ държави:

Америка	0.11	кгр.	на човѣкъ	за 1 год.
Франция	0.06	"	"	"
Германия	0.04	"	"	"
Италия	0.04	"	"	"
Русия	0.012	"	"	"

До войната поради обстоятелството, че производството на сурова коприна е било твърде ограничено, тя си остава

все още на твърде висока цена и следователно малко достъпна за широките народни маси.

Междувъпросната война предизвика едно сътресение въ производството на суровите текстилни материали и ние виждаме какъ следъ войната консумацията например, на памука въ първите 4 години на следвоенния периодъ (1918—1922 г.) се намалѣва съ 25%. Сжщата картина е и съ другите текстилни влакна — лена и вълната, които и до днесъ сж въ положение на криза. Въ по щасливо състояние преминава войната мировото производство на суровата коприна, което презъ нея и непосредствено следъ нея запазваното на довоенния си периодъ, а следъ това се бързо увеличава, като стига размѣри недостигнати до сега, — 49,185,000 кгр (презъ 1928 год.) Така, въ надвечерието на войната въ 1913 год. мировото производство на коприната е било 27 милиона кгр. годишно, въ 1918 год. — 25 милиона; 1921 год. — 29 милиона годишно; 1925 год. — 40 милиона годишно; 1927 год. 46 — милиона; 1928 год. — 49,185,000 кгр.; 1929 год. — 44,575 000 кгр.; 1930 год. — 48,045,000 кгр.

Въ свѣтовната търговска обмена процента на произведениата на текстилните влакна следъ войната (по равноценностъ) се опредѣля 15%. Отъ тѣзи 15% на памука се падатъ 7%; на вълната 5%, на коприната 2% а на лена 1%.

Консумацията на суровата коприна следъ военния периодъ се характеризира съ своя извънредно интензивенъ ръстъ, която повлича и съответното увеличение на свѣтовната първична пашкулна материя. Доколко свѣтовната потребностъ на сурова коприна се засилва следъ войната, особено презъ 1918 — 1926 год., ни говори факта, че за пръвъ пътъ по това време се заражда и шапната индустрия, която чрезъ разчесване на отпадъците и препридане на получената отъ тѣхъ вълна се получава прежда, която се хвърля сжщо така въ свѣтовното производство на коприната за да попълни недоимака. Създадената традиция да се консумира коприненото издѣлие, дава възможностъ и на искусствената коприна да достигне своите колосални размѣри, които тя има въ днешно време. Така, това производство отъ 64 милиона годишно презъ 1923 год., стига 133 милиона презъ 1928 год.; а днесъ е вече 193 милиона кгр.. И така ние виждаме, че следъ войната суровите материали отъ копринено естество достигатъ своята кулмиционна точка на производство и консумация. Въ 1928 год. производството на горните артикули е било както следва:

На суровата коприна 49 милиона кгр.

На копр. отъ отпадъците 11 милиона кгр.

На искусствен. коприна 133 милиона кгр.

Изложените до тукъ данни ни даватъ възможностъ да си обяснимъ и всички онези явления, които станаха съ пла-

симента и цените на произвежданите у насъ пашкули следъ войната. И наистина, нашето пашкулно производство следъ военния периодъ и специално презъ периода 1922 — 1929 год. достига максималното си производство отъ своето съществуване, което е надъ 25 милиона кгр. и максималните цени на кгр. сурови пашкули, — 150 лв. за кгр. пашкули (кооп. въ Свиленградъ и Чирпанъ).

Ако разгледаме пъкъ сега какъ е вървела динамиката на мировото производство и консумация за различните бубарски страни въ следъ военния периодъ, не можемъ да не констатираме, обстоятелството, че географическата карта на произведената и консумирана коприна се е значително изменила. Въ следъ военния периодъ виждаме да се очертаватъ две свѣтовни тенденции въ копринарството Необикновенното нарастване на пашкулопроизводството въ Япония и чрезмѣрната консумация на суровата коприна въ Америка.

Обяснението на това явление не може да се търси освѣнъ на специфично благоприятните стопанско економически условия при които бѣха поставени тѣзи две държави презъ голѣмата война. Япония взе слабо участие въ войната, а въ Америка презъ време на войната се извърши необикновенъ приливъ на голѣми капитали отъ Европа и ние виждаме, че презъ време на войната наредъ съ временните индустрий целящи да задоволятъ нуждите на войната, да започва и да се развива една силна коприно-тъкачна индустрия за която е нужно било да се търси огромни количества първична пашкулна материя. На тази нужда на Америка отговаря Япония, — най-подготвената страна следъ войната въ бубарско отношение. Тази страна, въ единъ кратъкъ периодъ отъ време съумѣва така да се организира въ производството на своята първична пашкулна материя, че само за единъ периодъ отъ 4 години тя увеличава своето копринопроизводство отъ 17,825,000 кгр. на 33 милиона килограма. Така за този периодъ, производството на коприна въ трите най-голѣми страни производителки на свѣта е било както следва:

Години	Производство въ хиляди килограми		
	Япония	Китай	Италия
1913	11800	8600	3540
1923	17825	7105	4900
1924	24525	7715	5255
1925	25845	8855	4380
1926	30025	8745	3855
1927	33000	8900	4500

Едновременно съ увеличението на своето производство Япония работи и за пълното спечалване на американския пазар, което и съумява да направи, като се приспособява към неговите изисквания и по такъв начин да измести почти всички вносителки в тази страна.

Динамика на цените на суровата коприна.

Тръбва да се отбележи едновременно, че заедно с големите търсения на първичната на пашкулна материя виждаме и едно силно покачване, на цените на суровата коприна. Това покачване, обаче продължава до 1926 год. От 1926 год. по ред причини, между които трябва да се забележат конкуренцията на изкуствената коприна, тежкото финансово положение в различните страни, неустойчивостта на италианската лира, събитията в Китай и пр., в цената на коприната започва да се отбележава тенденция на спадане. Така до като през 1925 г. м. август максималната цена на суровата коприна е била 410 лирети през същия месец в 1926 год. тя спада на 380 лирети, през декември пък спада на 300 лв. за кгр. 1927 год. е една тежка година за световната коприненна промишленост. Цената на коприната през тази година от 300 лирети през месец януари пада на 189 лири през октомври. През 1928 год. проблясват известни надежди, обаче не за дълго, защото от втората половина на 1929 г. започва силно спадане в цените на коприната и пашкулит, което стига днешните от никого не предполагаеми цени: 5 италиански лири за кгр. сурови пашкули и 80 — 90 лири за кгр. сурова коприна.

Какъ е вървело движението на цените на пашкулит и коприната в Бурбас Италия се вижда от тук приложената таблица: (стр. 67).

Тази необикновена депресия в цените на пашкулит и коприната раздруса изцяло световното пашкулопроизводство и накара страните производителки на пашкули и сурова коприна сериозно да се позамислят върху създаденото положение и въ връзка с това да потърсят необходимите мерки за случая за да може по безболезнено и с по малко смущение и по голъма въра в бъдещето да се изживе днешната криза.

Преди да продължа моето изложение, смътам за небезинтересно, да се спра малко по подробно и върху причините, които докараха извънредно тежка световна криза в бубарството и копринарството. Още повече, че статистическите данни на световното производство и консумацията показват едно твърде необикновено явление на световната економика. И наистина, до като до 1926 год виждаме какъ съ увеличението на търсенето се увеличава и цената на първичната ма-

Година	Цена на кгр. паш. в прѣс. състоян. (итал. лири)	Цѣната на кгр. сурова коприна в лирети	
		Максимумъ	Минимумъ
1911	3.25	45	40
1918	15.70	175	137
1919	9.90	350	148
1920	26.99	365	295
1921	12.18	405	165
1922	25.67	405	280
1923	31.27	460	330
1924	24.40	382	291
1925	32	410	300
1926	30.83	380	300
1927	14.80	300	18
1928	16.66	220	193
1929	15.17	211	170
1930	7	113	105
1931	4.48	60	81

терия, то следъ тази година започва спомѣнатата вече депресия на цените, въпреки, че консумацията на коприна въ Америка, която консумира повече отъ 80% отъ световното производство, не намалява, да же, и следъ главоломното спадане на цените на коприната презъ 1929 година. Така, споредъ Silk Association d' Amerique срѣдната мѣсечна консумация на коприна въ Америка презъ 1928 год. е била 47,586 бали презъ 1929 г. — 51,646 бали, а презъ 1930 год. — 48,518 бали. Като се има предвидъ извършената по-мѣсечна консумация презъ изминалите месеци до сега може да се каже, че и презъ 1931 год. срѣдната мѣсечна консумация нѣма да бѣде по-малка отъ отъ изтеклите години. Данните за световното пашкулопроизводство показватъ, че то не е надхвърлило световната консумация. Така че, може да се каже, че между световното производство и консумация е имало тесна връзка като произвежданото мирово количество коприна се е почти консумирало на международния пазаръ.

Тогава, какъ ще си обяснимъ главоломното спадане на цените на пашкулит и коприната, необикновено трудния пласментъ и стегнатията въ зделките, които наблюдаваме въ последните 3 години?

Причини за световната криза въ копринарството

Причините споредъ насъ сж следните:

- 1) Тежкото финансово положение, въ което изпаднаха

следъ войната всички участвуващи въ нея страни, а по-късно и Америка,

1) Влиянието на нелоялната конкуренция на изкуствената коприна върху цената на естествената.

3) Неимоверното и бързо засилване на бубарството и филатурната индустрия, следъ войната, въ Япония

Всички участвуващи европейски страни въ войната поне-соха голъми материални щети, много и голъми богатства на много народи бѣха стопени въ общата унищожителна война и като последиствие виждаме едно общо обедняване на всички народи и намаляване на покупателната сила на консуматора по отношение предметитѣ отъ по-висока стойностъ каквито сж произведенията на копринената индустрия.

Това обедняване на народитѣ въ Европа дойде неиз-веднѣжъ следъ прекрѣтяване на войната, но малко по-късно. За Европа то настѣпи къмъ 1926 год., а за Америка презъ срѣдата на 1929 год., когато станаха главноломнитѣ крахове на десетки банки въ тази страна. Това положение на нещата до-несе едно въздържане на консуматора въ Америка по отно-шение ценитѣ на чиститѣ копринотѣкачни издѣлия. Въздър-жанието на консуматора не може да не се отрази върху пласимента на продукта и да не внесе съотвѣтната уплаха въ коприно-промишленитѣ кржгове, които бѣха хвърлили вече грамадни капитали за създаването на една много по мощна промишлено тѣкачна индустрий отколкото тази, която ние имаме въ Европа.

Американското копринено тѣкачество (па и европейското) работейки само съ чиста коприна стана недоходно, нерента-билно. Изходъ отъ новосъздаденото положение се намѣри въ изкуствената коприна, която смѣсвана съ естествената ко-прина съуме да задържи създадената традиция за консума-ция на коприненитѣ издѣлия, а сжщевременно и да спаси американската копринена индустрия отъ крахъ.

Американската копринено-тѣкачна индустрия добила по този начинъ низки цени за чиститѣ копринени издѣлия се закрепва и започва най-интензивно да се развива. По този начинъ се и обяснява и голѣмитѣ търсения на суровата есте-ствена коприна въ Америка, която при съвременната конюк-тура на американския пазаръ може да бжде консумирана при условието, че тя е на ниска цена. Въ противенъ случай, при покачването на цената търсенето на естествената коприна би се значително намалило за смѣтка на смесенитѣ отъ есте-ствена и изкуствена коприна тѣкани или за такива само съ изкуствена коприна.

Влиянието на изкуствената върху спадането ценитѣ на естествената коприна е било повече отъ значително. Поради обстоятелството, че тя се явява 6 пѣти по-евтина отъ есте-ствената коприна, нейната консумация и производство презъ

и следъ военния периодъ бързо нараства и измѣства значи-телно пласимента на естествената коприна. Какъ е вървѣло производството на изкуствената коприна въ сравнение съ това на естествената коприна се вижда отъ приведенитѣ тукъ данни:

Години	Въ милиони кгр.	
	Искусв. копр.	Естеств. копр.
1913	11	27
1922	36	31
1925	84	40
1926	103	44
1927	133	48
1928	170	48
1929	197	49

Отъ горнитѣ данни се вижда, че изкуствената коприна презъ 1929 год. се намира въ едно количество 4 пѣти по-голѣмо отъ това на естествената коприна. Този необикно-венъ прирѣстъ на изкуствената коприна повлия необикновено силно върху ценитѣ на суровитѣ материяли, които Америка доставяше отъ бубарскитѣ страни за своята промишлена ин-дустрия, а въ Европа тя измѣсти почти естествената коприна отъ копринотѣкачната индустрия. Така напр. въ Италия, която е днесъ първата производителка въ Европа на есте-ствена коприна се употребява за сега само 15—20% есте-ствената коприна. Останалото количество се допълня отъ иску-ствената коприна. Всичко това създава презъ последнитѣ го-дини голѣми грижи на италианската държава за намирането пазари за своята естествена коприна.

Ако разгледаме малко по подробно консумацията на изкуствената коприна ще забележимъ, че нейния главенъ контингентъ на пласиране за сега е Европа. Америка все още си позволява лукса да употребява 80% отъ мировото производство на естествената коприна въ своитѣ копринотѣкачни фабрики. До каква степенъ Европа е завладѣна отъ изкуствената коприна се вижда и отъ факта, че отъ произ-вежданото мирово количество 197 милиона кгр. въ Европа се консумиратъ около 140 милиона кгр. изкуствена коприна. И поради обстоятелството, че въ европейскитѣ страни: Ита-лия, Германия, Швейцария и пр. отсъствува днесъ специа-ленъ законъ, който да покровителствува естествената коприна по своята автентичностъ, отъ страна на изкуствената коприна днесъ се извършва голѣма нелоялна конкуренция, като подъ форма на естествена коприна се продава на неразбирация консуматоръ за естествена коприна.

За спадането цената на суровата коприна на междуна-родния пазаръ има голѣмо значение и неимоверното нара

ВСИ
Матрица
ПЛОДИ

стване на японското пашкулопроизводство следъ войната. Високитѣ цени, които добиха суровитѣ коприни следъ войната и осигурения имъ пазаръ въ Америка сж стимулирали развитието на бубарството въ всички страни, но най вече въ Япония. Тази страна форсира до такава степенъ своето производство и експортъ, че американската промишленостъ следъ 1926 г. не е могла да поглъща вече всичко о нейно производство на онѣзи високи цени, които сж били достигнати до тази година. По изложенитѣ по-горе мотиви относно изкуствената коприна и поради общата економическа криза Европа сжщо така не е била въ състояние да посрещне голѣма частъ отъ производството на Япония. И наистина, ако разгледаме износа на суровата коприна отъ Япония следъ войната ще видимъ, че отъ 1919 г. той се увеличава неимоверно бързо.

1919 г.	17,206,000	1924	24,525,000
1920	10,501,000	1925	25,845,000
1921	15,751,000	1926	30,805,000
1922	20,690,000	1927	31,306,593
1923	17,285,000	1928	32,871,593

Отъ горната таблица се вижда, че износа, който е билъ насоченъ главно за американския пазаръ се е почти утроилъ въ единъ периодъ отъ 10 години. Като резултатъ най после отъ стечението на разглежданитѣ отъ насъ фактори, виждаме на свѣтовния коприненъ пазаръ установяването на една твърде ниска цена на суровата коприна. Нискитѣ цени на суровата коприна, които се явиха изгодни за американската и европейската коприно-тъкачна промишленостъ създадоха голѣма несигурностъ въ пласимента и необикновено тежка криза за земледѣлско бубарското стопанство и то особено въ онѣзи страни, въ които бубарството се явява като единъ отъ най-крупнитѣ елементи въ народно-стопанския имъ животъ (Италия, Япония). И фактъ е, че за всички европейски страни производители на първична пашкулна материя днешнитѣ цени а суровата коприна отъ 80—90 лирети правятъ съвсемъ нерентабилно занятие бубарството. За ново повишение, обаче, не може да се допуска за сега, защото по изложенитѣ по-горе причини това повишение не би съответствувало на темпа на днешното економическо развитие. Бубарството по такъвъ начинъ на всички бубарски страни изпадна въ задънена улица, изхода отъ която е: или отказване изцѣло отъ отрасъла за смѣтка на другъ по-доходенъ отрасълъ (както напр. направи Франция), или чрезъ своевременно вземане на необходимитѣ технически и организационни мѣрки да се пристъпи къмъ онова необходимо основно организиране на отрасъла, което би ни дало възможностъ да тръгнемъ съ темпа на новитѣ изисквания на времето, което налага намаление на костуе-

мата цена на производствениѣ разноски на първичната пашкулна материя. При това положение на нѣщата ще се наложи на всѣка бубарска страна да прецени сама за себе си кой ще бжде пжтя, който тя ще си избере. Не може да не се забележи обаче, че избрания пжтъ ще бжде въ зависимостъ отъ редъ строго ограничени географически, климатически и почвени фактори; отъ наличността на черничевия листъ, отъ битовитѣ мѣстни отношения къмъ бубарството и най-после отъ наличнитѣ трудови условия. Така, че бждащето развитие на бубарството ще бжде въ зависимостъ отъ възможноститѣ на различнитѣ бубарски страни, да реорганизируютъ така своитѣ условия на производство, че да могатъ да изнасятъ на международния пазаръ продуктъ съ печалба и на по-ниска цена.

Ние мислимъ, че специално за европейското бубарство това налагащо се приспособление къмъ изискванията на економиката на новото време не ще бжде така лесно. Защото въпреки всички усилия, трудовитѣ условия и земледѣлско-стопанската структура на почти всички европейски държави сж отъ такова естество, че ще ги застави да се откажатъ отъ личното си участие въ производството на пашкули, като суровитѣ материали за своята коприно-тъкачна индустрия подобно на Америка потърсятъ отъ страни, на които земледѣлско-стопанската структура по подхожда за това производство. Въ това отношение ний виждаме, какъ въ Франция отъ година на година, въпреки всички помощи отъ страна на държавата, бубарството запада. Сжщото може да се каже, даже и въ още по силна форма и за останалитѣ европейски бубарски страни: Испания, Португалия, Белгия и пр., кждето едва следъ войната се правиха опити за въвеждането на бубарството като земледѣлски отрасълъ. Не е по-добро положението и въ Италия — първата бубарска страна въ Европа днесъ. Споредъ официалнитѣ изчисления на копринарското сдружение въ Милано, при днешнитѣ международни пазарни цени на коприната, италианския филандиеръ не би могълъ да даде безъ загуба, цени по-високи отъ 4—5 лири за кгр. пашкули на бубохранителя. А тази цена за италианскитѣ условия на животъ е свършено незадоволителна. Презъ моето пребивазане въ Италия, когато се появиза първитѣ признаци за намалението на ценитѣ, азъ съмъ ималъ случаи да чувамъ отъ много видни специалисти на Италия, че производството на пашкули въ Италия въпреки всички усилия става вече едно нерентабилно занятие.

Сжщото мнение се чете и между редоветѣ на многото статии, които днесъ се пишатъ изъ италианскитѣ списания, засагащи бубарско-копринарската криза въ тази страна. Не се скрива вече отъ видни специалисти, че бубарството е занятие за беднитѣ страни (Paesi poveri) и че сегашното ниво на

пашкулопроизводството ще намалѣе значително като се запази може би само въ някой отъ областитѣ на страната, кждѣто има по благоприятни трудови и икономически условия за отхранването на бубата.

Бубарството, обаче, въ чисто земеделскитѣ страни, каквато е и нашата, кждето има на разположение достатъчно личенъ трудъ и при днешната голѣма копринена криза си остава все пакъ единъ доходенъ отрасълъ. И ако къмъ този отрасълъ се положатъ малко по-голѣми грижи отъ досега положенитѣ, той би се издигналъ като единъ отъ най-доходнитѣ отрасли у насъ. Следъ този кратъкъ прегледъ на положението на нещата въ международния копринарски пазаръ, нека разгледаме положението на нашето бубарство въ миналото и по настоящемъ и меркитѣ: технически, научни и организационни, които трѣбва да се взематъ за закрепването му въ днешния моментъ и осигуряване правилно и успешно развитие въ бъдеще.

Прегледъ на развитието на бубарството въ България

Въ развитието на бубарството въ България се очертаватъ три ясно различни периода. Първия периодъ обхваща времето до нашето освобождение; втория отъ освобождението до голѣмата европейска война; а третия отъ прекратяването на европейската война до днесъ.

Развитие на бубарството до освобождението ни

Развитието на бубарството презъ първия периодъ е било въ зависимостъ отъ развитието на бубарството въ Турция. Както въ тази страна, така и въ областитѣ, които сж били населявани съ българи, бубарството е било изложено на подема и упадъкъ. За този периодъ трѣбва да се забележи, че отъ началото на 19-о столѣтие до 70-та година на това столѣтие съ бубарството и копринарството (домашно) въ днешн южна и северна България се извършва силенъ подемъ. Презъ помѣнатия периодъ се отхранватъ буби и точи коприна въ много градски центрове на страната, между които заслужава да бждатъ отбележани градсвѣтѣ: Одринъ, Търново, Орханне, Враца, Русе. Края на този периодъ съвпада съ най-интензивното развитие на болестъта педрина (1849 — 1866 год.) която заставя френскитѣ и италиански греньори да идватъ у насъ за производство на бубено семе необходимо за производителитѣ отъ тѣхнитѣ страни.

Развитие на бубарството отъ освобождението ни до европейската война.

Първитѣ години следъ освобождението ни, бубарството ни е било въ упадъкъ. Отъ една страна въ зависимостъ отъ развититѣ се събития отъ друга отъ обстоятелството, че болестъта педрина се пренася и у насъ. Едва десетина години следъ освобождението се поставя началото на бубохраненето и у насъ, като и въ 1886 г. се доставятъ 3000 унции бубено семе отъ Италия и Франция — приготвено по Пастъровата система. Отъ тази година до 1911 година вноса на чуждото бубено семе се засилва постепенно и стига до 50,512 унций (1905 год.); въ 1896 год. се поставя началото на мѣстната гребнажна индустрия. Презъ втория периодъ нашето пашкулопроизводство се е развивало постепенно безъ трусове и съ тенденция на увеличение, като отъ 291,284 кг. презъ 1886 год. стигна своя максимумъ презъ 1907 год. съ едно производство отъ 1,931,519 кг. сурови пашкули годишно. И начиная отъ 1900 год до 1912 г. бубарството дава на родното ни стопанство единъ доходъ отъ 2,029,297 зл. — 4,839,069 зл. лв. при което около 90% отъ дохода се изнася навънъ подъ формата на пашкули и коприна.

До каква степенъ на развитие е достигнало развитието на бубарството презъ този периодъ, говори и засадената площъ черници, която презъ периода 1876 год. до 1913 год. достига 28,980 декара черничеви градини и 3,723,013 изолирани дървета. Въ края на периода отъ 1912 год. съ наличния листъ е могло да бжде изхранено бубено семе съ 15 — 20% повече отъ обикновено пусканото семе.

По териториално разпредѣление черничевитѣ насаждения подъ форма на изолирани дървета и специални черничеви градини се разпредѣлятъ така: на първо мѣсто е билъ Пловдивски окръгъ съ 1,449,485 изолирани дървета и 4,401 декара черничеви градини, следъ него е билъ Старо-загорски окръгъ съ 334,702 изолирани дървета и 3,175 декара черничеви градини, а на трето мѣсто Врачански окръгъ съ 363,632 изолирани дървета и 859 декара черничеви градини. Следъ Врачански окръгъ следватъ Търновския, Русенския, Плевенския, Бургаския и пр.

Презъ 1909 год. съ бубарство сж се занимавали 46,470 домакинства които по окръжи се разпредѣлятъ: на първо мѣсто стои Старо-загорски окръгъ съ 10,312 домакинства; на второ — Търновския — съ 9,651 домакинства, на — трето Плевенския — съ 6,777 домакинства; на 4-то Врачански съ 6,630 домакинства; на 5-то Пловдивския съ 5,523 домакинства и т. н. като на последно мѣсто стои Варненския окръгъ.

Срѣдния добивъ отъ унция обаче е билъ не много голѣмъ — 35,88 кг. Цената на пашкулитѣ е била между 2—3

златни лева или 54 — 81 лева по сегашния курсъ. Първо място по производство е държалъ презъ този периодъ Старо-Загорския окръгъ, въ който е влезълъ и сегашния Хасковски окръгъ съ силнитъ пашкулопроизводителни околий. Следъ Старо-загорския окръгъ е билъ Пловдивския, Врачанския и т. н. окръжи.

Главни потребители на нашитъ пашкули сж били странитъ: Италия, Турция и отчасти Франция. Първенство обаче, държи Италия, която въ града Милано е организирана от лично въ търговско отношение спрѣмо този артикулъ. Въ периода преди голѣмата война отъ страната ни е изнасяно сжщо така сурова коприна, която презъ десетилѣтието 1900 — 1910 год. се изчислява срѣдно на 6,124,9 кгр. Така, че средно презъ десетилѣтието 1900—1910 год. е било изнесено продукти отъ бубарството на сума 3,058,814 лева. Трѣбва да се спомѣне, че преди войната модерното свилоточене и тжкачество сж се представлявали отъ една модерна филатура на Шоповъ и си-е въ Станимжака и отъ една модерна копринена фабрика на балканското копринено дружество въ София основана отъ К. Чековъ.

Производството на пашкули презъ периода отъ 1900 — 1913 год. въ различнитъ бубарски страни на Европа и специално на балканскитъ въ сравнение съ нашето е било както следва:

Години	Страни	Миним.	Максим.	Забележка
1907	Италия	—	57058000	
1913	Италия	38490000	—	
1912	Франция	6278500	—	
1901	Франция	—	8451839	
1913	Испания	—	980000	
1913	Швейцария	43000	—	
1905	Швейцария	—	60000	
1913	Унгария	1298000	—	
1911	Унгария	—	1675000	
1907	Сърбия	345000	—	
1908	Сърбия	—	360000	
1908	Ромжния	—	436057	
1903	Ромжния	84108	—	
1908	Гърция	—	717000	
1912	Русия	103000	—	
1913	Русия	—	107000	
1909	Турция	—	1727774	
1900	България	768165	—	
1907	България	—	1931519	

Отъ горнитъ данни се вижда, че по своето пашкуло-производство преди войната, България е била 4-та по редъ между бубарскитъ страни въ Европа и втора на балканитъ, следъ Турция.

За поощрение на отрасла държавата създава въ 1896 г. специаленъ законъ, който въ 1906 год. се видоизменя и попълня подъ името законъ за повдигане копринената индустрия. Този законъ предвижда мѣрки за насърчение, които и до сега не сж загубили своето значение. Споредъ този законъ на Министерството на Земледѣлието и Търговията се възлага инициативата да урежда черничевы разсадници, да открива опитни станции, образцови бубарници тъкачници, да урежда конкурси и пр.

Анализирайки полученитъ резултати отъ нашето бубарство презъ периода отъ освобождението до голѣмата война не можемъ да не констатираме едно бавно, но сигурно увеличение на нашето пашкуло производство. Колебанията отъ една година до друга сж почти незначителни въ сравнение съ другитъ балкански държави, изключая Турция, върху бубарството въ насъ е направено твърде много презъ този периодъ. Въ сравнение съ Турция, обаче, нашето бубарство е било твърде назадъ. Така, тази страна за единъ периодъ отъ 8 години увеличава своето производство отъ 5 — 17 милиона кгр. или съ 340%, когато за сжщия периодъ нашето бубарство достигнало 1,875,000 кгр. не се увеличава, а пази сжщото ниво или отчасти и го намалява даже. Неможе да се каже, че по отношение срѣдния добивъ отъ унция е постигнато много: средния добивъ отъ унция за десетилѣтието 1900 — 1910 год. е билъ 38 кгр., а това е твърде малко въ сравнение съ това, което може и трѣбва да се получи.

Много е трѣбвало до се желае презъ този периодъ и по отношение свилоточенето, тжкачеството и пласимента на продукта. Може би, ако не сж попречили били войнитъ и въ това отношение би се направило нещо повече. Положенитъ грижи презъ периода до войната изиграватъ, обаче, едно голѣмо и сжщественно значение за създаването и възкръсването на традицията и любовта на населението къмъ отхранването на бубитъ. И до колко е силна била тази традиция говори факта, че и презъ войната, когато условията на производство сж били по тежки пашкулопроизводството не пада главоломно, а запазва едно почтено ниво движещо се около 1 милиона килограма сурови пашкули годишно. По такъвъ начинъ презъ периода до войната се създава онзи необходимъ кадъръ отъ бубохранители на който ще може да се разчита и въ бъдаще, за да може да се постигнатъ най лесно възможноститъ, които могатъ да се желаятъ отъ този отрасълъ при нашата действителность Голѣмъ приносъ по направеното презъ този периодъ по бубарството има и бубар-

ската станция — Враца, която от 1896 год. до днесъ чрезъ практически проучвания, курсове, демонстративни бубарници, писмени упътвания и пр. по всички въпроси засагащи бубарството е пръскала просвѣта изъ всички бубарски области на страната ни.

Развитие на бубарството отъ свършването на голѣмата война до днесъ.

Третия периодъ отъ развитието на нашето бубарство стъпада съ неимоверния голѣмъ подемъ на бубарството въ всички бубарски страни въ свѣта, подемъ, стимулиранъ отъ голѣмото търсене на естествената коприна, както на европейския тъй и на американския пазаръ. Високитѣ цени на коприната и наличнитѣ климатически, почвени, трудови и битови условия, за отхранването на бубата спомагатъ въ едно бързо време да се развие бубохраненето у насъ така, че само въ единъ периодъ отъ 20 години то успѣва да се удвои. Интересътъ къмъ бубохраненето е толкова голѣмъ презъ този периодъ, че ако е имало необходимия черничевъ листъ нашето пашкулопроизводство би надхвърлило и 3 мил. кгр. На всѣки случай презъ този периодъ отрасъла достига своето максимално производство отъ съществуването си до днесъ, 2 милиона 374,527 кгр. (1929 год.) Поощрено отъ добритѣ резултати въ бубарството Министерството на Земледѣлието търси начинъ за по-скорошното засилване на черничарството въ страната, на което да легне и едно засилено бубарство. И ние виждаме, какъ следъ една конференция презъ 1926 г. Министерството на земледѣлието си поставя единъ широкъ планъ за засилване на бубарството въ страната ни, чрезъ който планъ да може да се получаватъ 15—20 мил. кгр. сурови пашкули. За по-скорошното реализиране на този планъ се възприема въвеждането изъ цѣлата страна на черничеви ливади, които сж въ състояние да даватъ черничевъ листъ още на втората година. Извѣстни сж усилията на министъръ Христовъ, който начиная отъ 1927 год. произвежда чрезъ държавнитѣ разсадници колосални количества черничевъ разсадъ нуженъ за създаването на 300,000 декарни черничеви ливади и за които трѣбваше да се произвеждатъ надъ 300 милиона едногодишни чернички. За реализирането на това колосално количество Министерството на Земледѣлието си бѣ поставило за цѣль всѣка година да произвежда по 30 мил. едногодишенъ разсадъ, чрезъ който да могатъ да се засаждатъ годишно 30,000 декара черничеви ливади. И наистина поставения планъ започва да се реализира отъ 1927 год., като презъ тази година се създадохъ 95 декара черничеви семенилища, презъ 1928 год. се създаватъ 1085 декара, презъ 1929 год. — 662 декара и презъ 1930 год. — 1000 декара.

Увлечението по създаването на тѣзи насаждения бѣше толкова голѣмо, че не можа да се намери и малко време за изпитване и проучване на тези ливади на мѣстна почва. На всѣки случай започното дѣло даде свойтѣ резултати. Презъ 1928 година се засаждатъ първитѣ 2,000 декара черничеви ливади; презъ 1929 год. нови нови — 10,568 декара, а презъ 1930 г. — 7,891 декара или общо къмъ края на 1920 г. се създаватъ 20,459 декара черничеви насаждения (черничеви ливади). Така презъ третия периодъ отъ развитието на бубарството въ страната ни отъ страна на държавата се положиха голѣми усилия за засилването преди всичко на черничарството, като редица твърде важни проблеми отъ нашето бубарство бѣха значително засенчени. Разбира се, колкото и едностранчесто да бѣше това разбиране, то все пакъ имаше своя резонъ детъръ, защото черничарството е преди всичко базата на бубарството. За увеличаване площта за черничевитѣ насаждения, следъ военния периодъ се създаватъ и маса високостеблени черничеви градини, а така сжщо и изолирани дървета. И днесъ благодарение усилията псложени въ недалечно минало имаме една черничева площъ отъ около 70,000 декара, която ще ни даде възможность да отхранимъ надъ 60,000 унции бубено семе, отъ които биха се получили надъ 3 милиона кгр. пашкули. Отъ нашата организация ще зависи да можемъ и въ настоящия моментъ да използваме наличната черничева шума и я преобърнемъ въ ценности за благото на народното ни стопанство. И това трѣбва да го направимъ, защото непросто е при наличността на едно златоносно дърво широко разпространено изъ страната ни и при наличността на толкова свободни ржце търсещи своето приложение, да гледаме равнодушно какъ вехне отъ година на година неговиятъ листъ неизползуванъ, а съ усилия и голѣмъ трудъ създаденъ.

Както споменахме по-горе грижитѣ отъ страна на държавата сж били насочени главно къмъ засилване на черничарството. Бубарството се е развивало само за себе си, подъ знака на ценитѣ на международния пазаръ. Главната грижа на държавата се е състояла въ контролирането на бубеното семе, за да може до бубохранителя да достигне добро семето. Редицата важни проблеми свързани съ разрешаването на най-главната и най-важна проблема въ отрасъла: системна работа за добиване на евтина, добродѣствена и типова пашкулна материя не сж били даже поставени на разрешение. Грижитѣ и къмъ единствения у насъ бубарски опитенъ институтъ сж били слаби. Въ областта на преработването на пашкулитѣ отъ сурови на сухи и по отношение тѣхното съхранение, не може да се отрече, че чрезъ построенитѣ отъ Б. З. Банка модерни пашкулосушилници и складове се направи презъ този периодъ доста нещо, отъ това което може да се желае въ

№ по редъ	Години	Отхранено бубено семе въ унци		Всичко	Получено пашкули		Всичко	Среденъ добивъ отъ унц	Средна пазарна цена	Стойностъ на износа
		мѣстно	чужде-странно		бѣли	желти				
1	1918	36182	10000	46182	—	—	1000000	—	32.50	—
2	1919	34098	3823	37921	—	—	1380000	36.38	20	—
3	1920	21651	3450	25101	—	—	1120000	44.62	57.50	25446000
4	1921	33414	5987	39401	—	—	1200000	30.45	35	69809000
5	1922	22850	1100	23950	—	—	1100000	46	110	115208000
6	1923	28587	2320	30907	—	—	1300000	42.05	85	135974000
7	1924	33935	4358	38293	—	—	1600000	42.04	100	101059000
8	1925	33633	5467	39100	—	—	1700000	49.7	100	208960000
9	1926	31142	6100	37242	—	—	1863360	56.06	100	172492000
10	1927	34071	7650	41721	1433120	616159	2049227	49.01	100	175930000
11	1928	32870	5500	38370	1244366	727306	1971672	51.1	85	265790000
12	1929	36839	5200	42039	1478501	900141	2378642	56.8	80	188386000
13	1930	40012	3660	43672	1281851	990124	2271975	52.23	35	—
14	1931	20261	900	21261	862448	247141	1109589	52.2	35	—

това отношение. Сжщото може да се каже за организацията и на вътрешния пазаръ чрезъ създаването на пашкулнитѣ тържища. За пласимента на продукта обаче и до днѣ дешенъ има много да се желае

Произведеното количество бубено семе, внесеното, такова отъ странство и полученитѣ пашкули отъ него презъ периода отъ 1918 год. — 1931 год. представяме въ тукъ припожената таблица: вижъ стр. 78.

Разглеждайки полученитѣ резултати въ таблицата не може да не се констатира, 1) че въ сравнение съ втория периодъ нашето бубарство се издига като резултатъ на една мѣстна гренажна индустурия. Мѣстното производство на бубено семе е доминиращо, когато количеството на вносаното чуждо бубено семе е намалено до минимумъ. 2) Презъ този периодъ нашето пашкулопроизводство достига размѣри, които то още отъ освободението ни насамъ не имало, — 2,378000 кгр.

3) Стойността на външния износъ отъ пашкули достига своя максимумъ презъ 1928 год. — 265,790,009 или една сума отъ 10 милиона зл. лв., която се явява въ три пѣти повече, отколкото сме получавали отъ пашкулопроизводството ни до войната. По такъвъ начинъ то се издига между първитѣ наши износни артикули въ нашия търговски балансъ.

4) По отношение цената на пашкулитѣ трѣбва да се забележи, че тя е вървѣла паралелно съ тази на свѣтовния коприненъ пазаръ. Въ това отношение тя достига границитѣ на най голѣмитѣ цени познавани у насъ до сега 7 лв. златни.

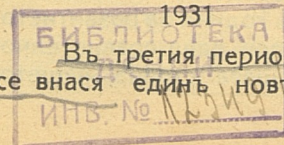
5) По отношение срѣдния добивъ отъ унция за цѣлата страна е постигнато сжщо така по добри резултати отколкото сме имали преди войната. Така, както спомѣнахме по горе срѣдния добивъ отъ унция се е движилъ между 23 и 46 кгр. за преди войната, когато следъ войната този добивъ достига до 56.8 кгр.

6) Това което е характерно за нашето пашкулопроизводство следъ войната, когато започнаха да се водятъ и поточни статистически сведения, е, че то е и предимно производство на бѣлата багдатска раса.

Така, презъ периода 1927 — 1931 год производството на бѣлата багдатска раса процентно е било както следва:

години	бѣла раса	желта раса
1927	63.3%	30.68%
1928	63.13	36.87
1929	63	37. —
1930	56.56	43.44
1931	78.8	22.2

Въ третия периодъ отъ развитието на нашето бубарство се внася единъ новъ елементъ въ нашето бубохранене —

есенното бубохранене за втора реколта пашкули. По този въпрос може да се каже, че на мѣстна почва въпроса се разреши напълно утвърдително както по отношение техниката на добиването на бубено семе, така и по отношение начина на отхранването.

Ако разгледаме картата на България ще видимъ, че презъ периода следъ войната въ съвсемъ слабитъ бубарски райони бубохраненето се засилва и въ нѣкои даже се нововъвежда.

Броя на бубарскитъ семейства достига надъ 70,000. И като се има предвидъ, че въ страната ни се отхранватъ сръдно около 35—40,000 унци, може да се каже, че нашето бубарство е предимно дребно.

Сръдното производство на кв. км. за цѣлата страна презъ 1930 год. е било 20 кгр., когато въ Италия е било 164 кгр., а въ Япония 992 кгр. Най голѣмъ добивъ отъ кв. км. е получено въ Свиленградъ 135 кгр. а най-малкъ Пашмаклийско — 0.5 кгр. На второ мѣсто по производство стои Врачански окръгъ — 40 кгр., следъ него Търновския, Пловдивския и т. н. Отъ общото пространство на страната черничевитъ насаждения съставятъ 0.07 а отъ обработваемата земя процента на черничевитъ насаждения е 0.2 Този процентъ за най-интензивнитъ бубарски области, като напр. Свиленградската, Харманлийската, Врачанската, надминева повече отъ 1 — 2%.

По отношение на стопанствата, които отхранватъ буби трѣбва да се отбележи, че отъ съществуващитъ земеделски стопанства това въ страната ни на 100 само 98 се занимаватъ съ отхранването на буби. Въ Италия процента на бубохранителитъ за цѣлата страна е 30%, а въ Япония 50%. Всички тѣзи данни ни говорятъ, че у насъ презъ третия периодъ отъ развитието на нашето бубарство се поставятъ началитъ бубарски страни, обаче, все пакъ отъ това което може да даде и да се желае отъ страната ни, има още много да се желае. Преди да разгледамъ постиженията на нашето бубарство презъ този периодъ въ качествено отношение смѣтамъ за не безинтересно да нахвърля една скица и върху възможноститъ на нашето бубарство въ количествено отношение.

Възможноститъ ва нашето бубарство въ количествено отношение

Ако сравнимъ нашето пашкулопроизводство съ това на нашитъ съседи, презъ най-благоприятнитъ години за развитието на бубарството у насъ, ще видимъ, че при една сравнително най-малка териториална площъ за нашата страна, нашето

пашкулопроизводство презъ годинитъ — 1928 — 1929 е било второ по количество следъ това на Гърция, което се вижда и отъ долната таблица.

№ по редъ	Страни	Произведени пашк. презъ 1928 — 1929 год	Териториал. площъ въ кв. км.	Сръдно производств. на кв. км.
1	България	2378642	103146	23. кгр.
2	Гърция	2652854	127337	20.83 "
3	Турция	1850000	727200	2.51 "
4	Югославия	970000	248987	3.90 "
5	Ромжия	490000	294233	1.60 "
6	Унгария	480224	92951	5.16 "

Отъ представената таблица се вижда, че по интензивностъ нашето бубарство за сега стои на първо мѣсто между балканскитъ страни, а по количество съ една малка разлика отъ 300000 кгр. пашкули се превъзхожда отъ Гърция. Сравнимъ ли обаче нашето производство съ това на Италия и Япония, ще видимъ, че за да достигнемъ тѣхното пашкулопроизводство по интензивностъ ще трѣбва още много да работимъ въ областта на нашето бубарство. Горекананото се илюстрира отъ тукъ приложената таблица.

Страни	Общо годиш. производство презъ 1928 г.	Сръдно на кв. км.	ПАШКУЛИ		
			Сръдно на фамилия		
			Бубовъдска	Земледѣлска	Сръдно на 100 жит.
Япония	351970811	922	162 кгр	64 кгр	588
Италия	52488430	169	87 "	26 "	135
България	1981672	19	32 "	1.9 "	36

Отъ горната таблица се вижда, че Япония днесъ се очертава, като най-интензивната бубарска страна въ свѣта. Отъ 5,500,000 земеделски стопанства половината днесъ отхранватъ буби наредъ съ подържането и на най-главната земеделска култура въ страната, — оризовата такава. Като се има предвидъ и обстоятелството, че само 17.5% отъ общата повърхностъ на страната е годна за обработване, то можемъ да си представимъ какви усилия прави японския земеделецъ за повдигането на черничевата култура. И най-

беднитѣ почви съ упоритѣ трудѣ той разработва и подобрява и прави годни за добиването на черничевѣ листь чрезъ който ще може да увеличава своето пашкулопроизводство.

Положението, което заема днесъ Япония въ свѣтовното пашкулъпроизводство съ 922 кгр. пашкули отъ кв. км. и 162 кгр. на бубарско семейство. за много бубарски страни е непостижимо. На всеки случай, то не е невъзможно. Като се има предвидъ структурата на нашето земледѣлско стопанство, което подобно на японското е дребно и богато на работни ржце, азъ мисля, че при една системна и планомѣрна работа върху нашето бубарство, на техническа, научна и економическа почва не ще бжде и за насъ въ бждаще невъзможно да добиемъ едно срѣдно производство отъ 100 кгр. отъ бубурска фамилия. И такова едно производство не ще бжде нито въ ущърбъ на другитѣ земледѣлски култури нито ще бжде пресилено за нашата действителностъ. Увеличавгйки срѣдното производство отъ бубурска фамилия ще се наложи да увеличимъ броя на бубарскитѣ фамилий, които трѣбва да ги удвоимъ, па даже и утроимъ. Ако ние утроимъ нашитѣ бубовѣдни стопанства, то явно е, че за едно производство отъ 15 — 20 милиона кгр. сурови пашкули възможноститѣ не ще бждатъ трудни. А едно подобно производство би ни открило вратитѣ на широки и голѣми икономически предимства за страната. Още повече, че това производство ще ни даде възможността, да развиемъ редицата индустрий свързани съ наличността на първичната пашкула материя И не ще бжде пресилено, ако кажемъ, че продукта на бубарството крие въ себе си зародиша на възможности и изгоди за нашата страна съ които може да съперничи само културата на тютюна.

Че действително е възможно едно подобно издигане на този дребенъ отрасълъ у насъ ни говорятъ фактитѣ и постигнатитѣ възможности отъ нѣкои други бубарски страни, които сж били и сж съ по-малко възможни условия за бубарствуване отъ колкото у насъ. Ще приведа нѣколко примѣра. Въ 1923 год. въ Япония общото производство отъ тритѣ реколти въ страната е било — 257,261,000 кгр. и само въ единъ периодъ отъ 6 години то се увеличава на 382,850,400 кгр. или едно увеличение съ 125,589. 400 кгр. Разпредѣлено по години се пада повече отъ 20 мил. кгр. годишно. Нашата съседка Турция има сжщо така заригистриранъ въ бубарството единъ достоенъ примѣръ за подрежание. Така, тази страна за единъ периодъ отъ 7 години увеличава своето производство отъ 5—17 милиона кгр. пашкули. Особено интересенъ примѣръ за подрежание, обаче, представлява италианската областъ — Венето, която по свойтѣ географически, климатически и почвени условия напълно подхожда на тѣзи на нашата страна и която по наличнитѣ трудови условия стои

на много по-ниско стѣпало отколкото насъ. Така, тази областъ въ единъ периодъ отъ 9 години увеличава двойно своето производство, като отъ 10 милиона презъ 1921 год. издига производството си на 18,773,000 И днесъ областъта Венето се сочи като една отъ най-интензивнитѣ области въ Италия, която дава срѣдно производство 67.200 кгр. пашкули отъ унция, а има провинции и съ 77 кгр. (Фриули) Въ областъта Венето се намира и провинцията Треviso, която дава най-голѣмото производство отъ кв. км. — 2,243 кгр. Какво представлява тази страна по отношение производството на различнитѣ земледѣлски артикули. Не сж ли гѣ намалени за смѣтка на интензивното бубохранене, което ние цитираме? Долната таблица ни дава една ясна представа за състоянието на земледѣлското ѣ производство въ сравнение съ нашето.

Държава и областъ	Години	Зърнени храни въ квинтали	Маслени и индустр. р-тении въ квинтали	Варива въ квинтали	Каргофи въ квинтали	Зеленчуци
България	1927	23498170	3612687	254455	377762	1008134
Венето	1927	11241200	7951400	5100	3145000	1055100

Държава и областъ	Години	Фуражи въ квинт.	Грозде въ квинтали	Овощи въ квинтали	пашкули въ кгр.	Общо производство въ ктм.	Народо население
България	1927	9996272	2860043	772149	2049227	103146	5488125
Венето	1927	33578000	4282000	514400	15122273	25436	3999027

Отъ горната таблица се вижда, че областъта Венето макаръ и по пространство да е 4 пжти по малка отъ България има едно много по-интензивно земледѣлско производство. И това интензивно производство на Венето не му пречи да произвежда едно количество пашкули отъ 15 мил. клг. или 7 пжти повече отъ това на нашата страна. Сравнимъ ли резултатитѣ отъ таблицата за дветѣ страни ще видимъ, че даже едно интензивно земледѣлие не изключва едно интензивно бубарствуване. Това интензивно бубарствуване можемъ да го имаме и у насъ, кждѣто сж съчетани единъ редъкъ комплектъ отъ благоприятни фактори за развитието на бубарството, обаче, нужно е преди всичко да се подготвимъ за него, като се ор-

ганизираме научно, технически и економически. Защото не сж достатъчни само благоприятните природни условия. Днешното време показва, че развитието на всъки земеделски отрасъл е функция отъ съотношението на следните 3 фактора: 1) културния уровень на земеделския стопанинъ, 2) правилно и научно разрешение на техническите въпроси; 3) правилна економична политика.

Върху индустриалните качества на първичната пашкулна материя произвеждана у насъ

Какво представлява въ качествено отношение първичната пашкулна материя произвеждана у насъ? Известно е, че получаваната пашкулна материя отъ бубата за да влезе въ пазаря на свѣтовните пазари на коприната налага се да бжде трансформирана въ коприна чрезъ отмотаване. И знайно е, че колкото една пашкулна материя се по лесно отмотава, и повече коприна дава, тя е по ценна. Рандемана следователно, на пашкулната материя е едно ценно качество. Но доброякаствената пашкулна материя трѣбва да е въ състояние да дава копринена нишка, която да е гладка, правилна лъскава, фина, безъ космици по протежението си и съ достатъчна якостъ и еластичностъ. Коприни които притежаватъ тѣзи качества се особено ценятъ и сж известни подъ името класически коприни. Тѣзи коприни днесъ сж редки въ европейското пашкулоприсизводство. Напримѣръ Италия отдавна е намалила процента на на свойте класически коприни. Сжщото е и въ Франция. За изследването и контролирането на така наречените индустриални качества на коприната въ Италия, Франция и Япония има създадени специални копринарски станции и институти, където съ помощта на съответни уреди се изследватъ тѣзи качества.

У насъ тѣзи изследвания, както на пашкула, така и на коприната се изследватъ сега само при бубарската опитна станция и то системно отъ 2 години. когато тя е могла да се снабди съ най-необходимите за целта уреди. Ако систематизираме получените резултати отъ изследването на пашкулите по отношение на тѣхния рандеманъ, а така сжщо и изследваните индустриални качества на коприната за презъ периода 1920 — 1931 год. ще имаме следната характеристика.

Сумирани получените резултати по години ще ни даватъ следната сравнителна таблица за рандеманите реализирани на мѣстна почва презъ периода отъ 1920 — 1930 год.

Сравнителна таблица
за рандеманите получени въ страната ни презъ периода
1920 — 1930 год.

№	Години	Раса	брой на изслед. партиди	Полученъ рандеманъ			Националният рандеманъ на Италия е билъ
				Минимумъ	Максимумъ	Срѣденъ	
1	1920	Б. Багд.	4	4 1700	3 4500	3 7600	
2	1921	Б. Багд.	31	6 0000	2 9629	4 1682	1921
	1921	ж. мѣст.	4	4 2443	3 7240	3 8827	3 8000
3	1922	Б. Багд.	2	4 0160	3 8800	3 9482	1922
		ж. Итал.	3	3 9800	3 8760	3 9120	3 6666
4	1923	Б. Багд.	10	6 0000	3 5555	4 8015	
"	"	ж. мѣст.	3	4 7610	3 4430	4 2080	1923
"	"	ж. Итал.	2	4 0000	3 7020	3 8510	3 7500
5	1924	Б. Багд.	8	6 5350	3 5466	4 7824	
"	"	Б. Итал.	2	3 7816	3 7166	3 7516	1924
"	"	ж. Итал.	9	4 5433	3 1326	3 9175	3 5833
6	1925	Б. Багд.	28	6 7660	2 9333	4 1788	1925
"	"	ж. Итал.	10	3 9650	3 0000	3 4892	3 6333
"	"	Б. Итал.	2	4 0510	3 6333	3 8421	
"	"	ж. мѣст. и ж. кръст.	7	4 4440	3 1090	3 7258	
7	1926	Б. багд.	12	4 2520	3 1610	3 6958	
"	"	ж. мѣст.	6	4 1740	2 9850	3 4633	
"	"	ж. итал.	6	3 3330	3 0300	3 1961	1926
"	"	Б. Итал.	2	3 3001	2 9350	3 1175	3 6833
"	"	кр. мѣст.	6	3 2410	2 9500	3 1196	
"	"	кр. жел.	3	3 4780	3 0300	3 2280	
8	1927	Б. багд.	9	3 5336	3 0000	3 2624	
"	"	"	4	3 7383	3 6666	3 7073	
"	"	Б. Итал.	6	3 6046	3 2229	3 4214	
"	"	ж. мѣст.	4	3 3699	3 1645	3 2937	1927
"	"	ж. Итал.	9	4 2564	2 8123	3 2260	3 6166
9	1928	Б. Багд.	27	4 9882	3 2051	3 7751	
"	"	м. желта	23	4 9751	3 9428	3 4667	1928
"	"	ж. Европ.	21	4 1379	2 5128	3 2896	3 833
"	"	р ж евр.	55	—	2 4985	3 8124	
"	"	Б. европ.	2	3 6296	3 1823	3 4059	
"	"	м. ж. кр.	10	3 6000	2 8930	3 2444	
10	1929	Б. Багд.	33	4 6512	—	3 4738	
"	"	ж. мѣст.	80	4 9454	2 5445	3 4453	1929
"	"	ж. европ.	34	3 9391	2 4095	3 1729	3 6500
"	"	кр. европ.	13	4 0650	—	3 1292	

10	1929	Б. европ.	16	4·1666	—	—	Рандеман е снетъ на 399 партиди отъ ж. мѣстна раса; на 479 отъ желта италиан., и на 382 отъ бѣла багдатска.
"	"	кр. м. с ев.	17	4 0860	2·5555	3 2686	
"	"	кр. мѣс.	8	4·1256	2 7991	3·1832	
11	1930	Б. багд.	119	5·3043	3·1785	4·2466	
"	"	ж. мѣс.	140	4·8800	2 5500	3·6000	
"	"	ж. европ	293	5·5714	2·7500	3·4280	
"	"	Б. баг. сел.	21	4·5000	3 0370	3·6580	
"	"	ж. селек.	7	4·7500	3 9615	3·2954	
"	"	Б. европ.	45	4 9166	2 9090	3·8305	
"	"	Кръстос.	36	4·8517	2·6150	3·5300	
12	1931	Б. Бапд.	31	4·8333	2·5217	3·7446	
"	"	б.багд сел.	49	4·4761	2·6087	3·3734	
"	"	ж. м. сел.	13	3·5142	2·7083	3·0713	
"	"	ж мѣст.	32	4·5698	—	3·4600	
"	"	ж. европ.	92	4·8095	—	3·5023	

Отъ изложенитѣ данни въ таблицата презъ периода 1920 — 1931 год. се вижда:

1) че максималния рандеманъ на желтата мѣстна раса е билъ 2,5500 (1930) минималния — 4,8800 (1930), а срѣдния най-добъръ, 3,0713 (1931 год.)

2) че максималния рандеманъ на желтата италианска раса отхранвана въ България е билъ 2,5128 (1928 год.), минималния — 5,5714 (1930 год.), а срѣдния най-добъръ — 3,1729 (1929 год.)

3) че максималния рандеманъ на мѣстната желта кръстосана раса е билъ 2,555 (1929 год.), минималния, — 4,1256 (1929 год.), а срѣдния най-добъръ 3,1196 (1926 год.)

4) Максималния рандеманъ на кръстосаната желта европейска раса е билъ 2,4985 (1928 год.), минималния, — 4,0650 (1929 год.), а срѣдния най-добъръ 3,1292 (1929 год.)

5) Срѣдния най-добъръ националенъ рандеманъ на желтата раса въ Италия е билъ 3,5833 (1924 и 1928 год.)

6) Че максималния рандеманъ на мѣстната бѣла раса е билъ 2,5117 (1931 год.) минималния — 6,7666 (1925 год.), а срѣдния най-добъръ — 3,3734 (1931 год.)

7) Че максималния рандеманъ на бѣлитѣ европейски раси е билъ 2,9090 (1930 год.), а срѣдния най-добъръ 3,4059 (1928 год.)

Следователно може да кажемъ, че за нѣкаква съществена разлика между рандеманитѣ получени отъ семена на мѣстна почва и такива внесени отъ вънъ (Италия и Европа) не може да се говори. Съ повече системна работа по селекционирането на раситѣ ще имаме още по-добри резултати.

Проучвания върху индустриалнитѣ качества на коприната, добита отъ мѣстна първична пашкулна материя.

Извѣстно е, че доброкачествеността на нишката зависи преди всичко, отъ доброкачествената пашкулна материя, отъ която се получава. И днесъ японцитѣ, ако превъзхождатъ италианцитѣ съ своите коприни на американския пазаръ, то ги превъзхождатъ не за това, че сж по добри майстори отъ италианцитѣ въ отмотаване на пашкула, а защото си служатъ съ по-доброкачествена пашкулна материя. И за европейскитѣ и американскитѣ тжкачи на копринени платове е ясно вече, че по евтината и по доброкачествена тжканъ може да се постигне само съ коприни, които се отличаватъ по стоята правилностъ и чистота на нишката. Правилността на нишката, обаче, е въ зависимостъ отъ пашкулитѣ, отъ които се получава тя. Защото пашкули съ фина нишка по цѣлото си протежение, която може да се получи чрезъ строга селекция на първична пашкулна материя за репродукция, могатъ да даватъ такава нишка. Копринената нишка излиза при точеното толкова по правилно колкото е съ по голѣмъ брой на отдѣлнитѣ нишки, които я съставляватъ. Изследванията върху сериплана напоследъкъ доказватъ, че колкото е по голѣмъ броя на отдѣлнитѣ нишки, толкова повече е увеличенъ коефициента на правилността на нишката. Трѣбва да се забележи, обаче, че презъ последнитѣ години съ увеличения изискванията къмъ копринетата нишка се забелезва извѣстенъ отпадъкъ по отношение първичната пашкулна материя добивана въ Европа (Италия) Така напримеръ италианскитѣ филандери констатираатъ презъ последнитѣ години, че първичната нишка която се отдѣля отъ бубата е станала твърде дебѣла, обстоятелство, което не имъ позволява да да иматъ сурова коприна съ титъръ 13/15 денни даже отъ 5 пашкула. Японцитѣ, казватъ тѣ, ни превъзхождатъ вече въ това отношение, защото чрезъ системна и упорита селекция върху своитѣ раси тѣ сж съумѣли да иматъ първична пашкулна материя, която да имъ дава титъръ 13/15 съ 6 пашкула, защото тѣхната основна нишка е по фина. Финността на нишката е едно отъ най-ценнитѣ качества, защото само при една фина основна нишка ние ще можемъ да имаме индустриелна нишка съ по голѣма кохезия, да е по-правилна нишката и следователно, да може да ни даде нишка съ по голѣма еластичностъ и якостъ. Имайки предвидъ горното обстоятелство бубарската опитна станция отъ 2 години е предприела изследване на тѣзи важни индустриални качества на коприната,

За индустриалните качества на коприната до- бита отъ нашата бѣла багдатска раса.

За нашата бѣла багдатска и желта раси можемъ да кажемъ следното:

Срѣдната еластичностъ на нишката получена отъ 4—5 края при бѣлата багдатска раса се равнява на 122. Тази еластичностъ сравнително е малка, обаче, това се дължи на обстоятелството, че пашкулитѣ при нашитѣ изследвания сж точени на ръченъ долапъ.

Якостта на нишката въ сравнение съ тази получена отъ бѣлитѣ пашкули произходящи отъ Туркестанъ и Персия, а сжщо така и отъ Франция стои много по-високо. Така срѣдната якостъ на персийскитѣ, — 43·84; на туркестанскитѣ, — 40·72; на китйскитѣ 35·42, а на нашитѣ 58. Средния титъръ на суровата коприна отъ бѣлата багдатска раса получена отъ 4—5 края е 12·8 денний. Този титъръ който се отнася за една раса, която по произходъ има грубъ титъръ не е много лошъ, даже, като се вземе въ предвидъ констатацията за титъра на италиянскитѣ коприни отъ Фриули, че тѣ съ 4—пашкули даватъ титъръ 15/18, той е много добъръ макаръ и да не е онзи, който се желае днесъ отъ индустриалцитѣ. Въ сравнение съ титъра на коприната отъ туркестанскитѣ бѣли пашкули (12·20) и персийскитѣ (13·95), той по-добъръ, обаче той е по грубъ отъ французската бѣла багдатска раса, която е селектирана. Срѣдния титъръ на французската бѣла багдатска раса, за сега значително превъзхожда, титъра на нашата бѣла багдатска раса и нейния титъръ се доближава до онзи титъръ, който се желае днесъ отъ индустриалцитѣ (2·50—2·75). При детайлнитѣ проучвания на станцията върху бѣлата багдатска раса се срѣщатъ индивидуални пашкули които даватъ твърдъ фина, бава (Свиленградъ 2·27 денний), което ни кара да предположимъ, че отъ нашата бѣла багдатска раса могатъ да се добиятъ чисти линии, които да ни дадатъ коприни съ много по-фини титри. Въ това отношение, както и изобщо върху подобрението на индустриалните качества на нашата пашкулна материя, бубар опитна станция е работила вече.

Какво мѣсто заема между другитѣ раси по свойтѣ индустриални качества на коприна и пашкула нашата бѣла багдатска раса. която на Миланския пазаръ, е призната, като такава отъ която се получаватъ първокачествена пашкулна материя и за която раса днесъ открито се говори отъ руситѣ, че, тя е най-сериозния конкурентъ на персийскитѣ и тѣхнитѣ бѣли пашкули отъ Кавказъ и Туркестанъ (Централна Азия), се вижда отъ приложената таблица.

№	Р а с а	Ранде- манъ	Срѣдна дъл- жина на ко- прин ниш.	% на гре- то	Якостъ	Титъръ на сур. копр. отъ 1 гр.	Срѣд. тит-ръ на една нишка
1	Б. Баг. Свиленградъ	3 4314	567	23 35	44 36	13 09	—
2	Б. Баг. Харманлий	3 6018	755	21 91	23 90	13 24	—
3	Б. Баг. Пловдивъ	3 4266	870	22 20	46 35	13 19	—
4	Б. Баг. Станимжка	3 3846	787	23 18	53 05	11 60	—
5	Б. Баг. Франция	3 8688	750	24 —	9 78	11 15	—
6	Б. Туркестанъ	3 4600	732	25 74	47 27	12 20	2 71
7	Жълта Турция	3 5000	730	28 41	43 19	11 35	2 52
8	Желта Солунъ	3 4150	682	28 32	48 05	12 37	2 74
9	Желта Тоскана (Италия)	3 1700	771	26 99	48 73	12 82	2 84
10	Жълта Пиемонтъ (Италия)	3 1700	787	28 08	47 37	13 52	3 00
		3 9100	526	22 48	37 53	9 16	2 03
11	Бѣла Китайска	3 1000	618	24 24	50 90	12 40	2 75
12	Зл. Китайска	3 2050	757	27 49	48 37	12 96	2 88
13	Желта унгарска	3 2500	779	25 67	50 62	13 95	3 10
14	Бѣла Персия	3 2750	603	26 48	46 73	13 47	2 99
15	Кръст. зл. Китайска						

Отъ изложенитѣ по горе сравнителни данни върху индустриалните качества на пашкулитѣ и коприната се вижда, че по рандеманъ нашата бѣла багдатска раса заема 7-мо мѣсто; по дължина на копринената нишка — 1-мо мѣсто; по процента на грето — първо мѣсто, а по титъръ — четвърто мѣсто. Всичко това плюсъ многото наблюдения отъ биологиченъ и физиологиченъ характеръ върху тази раса извършени отъ Бубарската опитна станция — говори, че е билъ напраздно шума за израждането, което преди нѣколко години се вдигна около тази раса. Напротивъ, ние констатираме, че бѣлата багдатска раса внесена преди 25 — 30 год. се е така добре приспособила, че е въ състояние да дава първична пашкулна материя по-добра отколкото въ своето отечество, — Мала Азия, И ще зависи отъ нашето умѣние да можемъ отъ тази раса да изтрѣгнемъ по-добри качества отъ до сега проявенитѣ. Ние се надѣваме че чрезъ строга селекция при бубарската опитна станция ще може нашата бѣла раса да дава рандемани, които да съперничатъ сърандемани на най-добритѣ раси.

Индустриалните качества на коприната на мѣстната желта раса.

Ако за бѣлата багатска раса може да се каже, че тя е раса съ обособени на мѣстна почва признаци, за мѣстната ни желта раса, която се произвежда отъ мѣстните ни греньори, това не може да се каже, защото отъ желтата раса се внася всѣка година бубено семе отъ Италия и Франция и нашите греньори забележаватъ нѣкой по добъръ типъ между внесениятъ сѣ смѣнявали своята раса или пъкъ сѣ кръстосвали съ нея, целейки съ това да подобрятъ своето производство въ качествено и колючествено отношение. Така, че нашата желта мѣстна раса представлява дие сѣ една смѣсница отъ различни европейски и французски раси; единъ фенотипъ отъ генетична гледна точка, върху който ще трѣбва да се работи тепърва за изчистването му и намирането на онѣзи линии, които биха се оказали ценни отъ индустриална гледна точка. Че действително това е така, говорятъ резултатите, които се получиха въ селекционната зала на станцията когато за отхранването се вземаха отдѣлни сноски отъ семената на греньорите П. Танковъ, М. Цоковъ и И. Тренчина. Изследването на индустриалните качества на мѣстната желта раса е било извършено презъ последните 2 години. Ако сравнимъ получените резултати съ тѣзи получени отъ желти италиянски раси отхранени въ Италия или у насъ ще имаме следната сравнителна таблица.

Сравнителна таблица за индустриалните качества на желтата раса.

№	Р а с а	Брой на изследваните проби	Титъръ	Еластичностъ	Якостъ	Забележка
	Мѣстна желта	21	12.5	138.74	42.21	Резултатите на италиянската раса се отнасятъ за желтата итал. раса отхран. въ Тоскана преди 30 години.
	итал. отхран. въ България	30	12	152.9	46.2	
	жел. итал. отхран. въ Италия	—	12.28	—	41.15	

Отъ горната таблица се вижда, че титъръ и якостта на коприните получени отъ пашкули добити отъ семена на мѣстни греньори въ нищо не отстъпватъ на титъръ и якостта на италиянските коприни, било получени у насъ, било получени въ Италия.

Бубарството въ Врачански окръгъ.

Въ бубарско отношение Врачанския окръгъ изпква още преди освободението ни. Въ града Враца, Берковица и близките села се е точила коприна къмъ срѣдата на 19-то столѣтие, презъ 1850—1860 год. По-късно, когаго въ Европа пембрината взема унищожителни размѣри, въ Враца сѣ идвали италиянски греньори за да произвеждатъ бубено семе, за нуждите на италиянското бубарство. Спомѣнахъ и въ моегo общо изложение, че презъ десетилѣтието 1900—1910 год. Врачанския окръгъ съ своето пашкулопроизводство е заемалъ трето мѣсто между нашите останали окръзи.

Следъ военния периодъ, когато бубарството се засилва изъ всички области на страната, Врачански окръгъ стои пакъ на трето мѣсто по производството си въ цѣлата страна, а на първо въ сѣверна България. Какво е било състоянието на бубарството презъ последните три години се вижда отъ тукъ тукъ приложената таблица:

Години	Отхранено бубено семе	Произведено сурови пашкули въ кгр.	Срѣденъ добивъ отъ унция
1928	2,367	201213	—
1929	4,430	170824	49.9
1930	5,436	278180	52.69
1931	1,819	86792	46. —

Отъ горните данни се вижда, че най-голѣмо е било производството презъ 1930 год. и че то главоломно спада презъ 1931 год. Спада, по общо количество и срѣденъ добивъ отъ унция. Подробните статистически данни ни показватъ, че произведените пашкули сѣ били главно отъ желтата раса и че това на бѣлата раса, за сѣщитѣ години е както следва:

Години	Произведени бѣли пашкули
1928	19843
1929	12695
1930	3617
1931	4887

Най-голѣмо следователно производство на бѣли пашкули е било презъ 1928 год. Срѣдното производство на оклийте въ окръга е било за послѣдното четирилѣтие, както следва:

Години	Берковица	Бъла Слатина	Враца	Орѣхово	Фердинандъ
1928	20891	64267	80000	19847	16279
1929	55142	55142	99602	41169	29500
1930	68737	68737	69842	72175	26710
1831	25184	25184	23358	24800	5870
Общо	115438	213339	271892	157991	78363
Срѣдно	28859	53332	67650	39489	19589

Отъ горната таблица се вижда, че първо мѣсто въ производството на пашкулитѣ държи Врачанска околия съ срѣдно производство 67,650 кгр.; следъ нея иде Бъла-Слатинска, на трето мѣсто е Орѣховска, на четвърто Берковска и на пето — Фердинандъ. Съ производство надъ 1000 кгр. Врачанския окръгъ има всичко 88 пункта, които се разпредѣлягъ, както следва: Врачанска околия — 35; Б.-Слатинска — 19; Берковска — 15; Орѣховска 10; Фердинандска — 9. Като най-голямъ бубарски центъръ въ окръга презъ 1929 год. се очертава с. Койнаре (Б. Слатинско) съ 24,800 кгр., следъ него следва Враца — 16,000 кгр. Д. Луковитъ — 6,920 кгр., с. Чомаковци — 6,500 кгр., Берковица — 4,680 кгр. и др.

По интензивностъ на бубохраненето Врачански окръгъ стои на второ мѣсто между всички окръжи, следъ Хасковския, като отъ 57,585 земледѣлски стопанства 13,797 или 24% отхранватъ буби. По околий бубохранителитѣ се разпредѣлягъ така: 1) Б.-Слатина — 38% отъ общия брой на стопанитѣ; 2) Врачанска околия — 29%; Берковица — 27%; Орѣховска — 13.2%, Фердинандъ — 13%.

Качество на пашкулопроизводството въ окръга.

Добиванитѣ пашкули въ окръга сж едни отъ най-добритѣ. Отъ сравнителнитѣ опити, които станцията е извършила презъ 1928 год. въ окръга съ 6 различни раси въ 12 различни пункта е било констатирано, че срѣдния рандеманъ на добититѣ пашкули е билъ 10'2611, минималния 11'5224, а максималния 9'0000.

Общо въ цѣлия окръгъ има 290 декари черничевы ливади, 200 декара същинско нискостеблени черници, 921 декара черничевы високостеблени градини и 306,000 изоли-

рани черници. Отъ всички тѣзи насаждания може да се получатъ отъ 6—7 милиона кгр. листъ съ който да се отгледатъ 6—7 хиляди унций, отъ които да се получатъ отъ 300—400 хяляди кгр. пашкули. По своите специални трудови и земледѣлско-стопански условия особенъ интересъ за работа представляватъ Врачанската Фердинандската и Берковска околий.

Заклучение, — Изложенитѣ до тукъ данни ни даватъ възможността да направимъ следнитѣ изводи:

1) Америка, която следъ войната свикна да консумира около 90% отъ свѣтовното производство на естествената коприна и презъ 1931 г. не е немалила почти тази си консумация.

2) Размѣритѣ на нейната консумация, па и на тази въ Европа се обуславятъ отъ цената на естествената коприна, защото общата финансова криза въ Америка и Европа, не позволява на коприно-тъкаческата промишленостъ да работи съ скъпа сурова материя.

3) Свѣрхпроизводството на изкуствената коприна и нейната ниска цена отъ една страна и голѣмото производство на Япония създаватъ голѣми възможности за конкуренцията на естествената коприна, които възможности се използватъ отъ Американскитѣ копринотъкачи за намаление цената на естествената коприна подъ угрозата да бжде тя замѣстена съ изкуствена коприна.

4) Въ търсенето на начинъ за намалението на коштуемата цена на производството, чрезъ добиването на по-доброкачествени копринени материи съ по-малко разходи и американскитѣ и европейскитѣ фабриканти на копринени платове търсятъ, освенъ по-евтина първична пашкулна материя, но и доброкачествена коприна, която да се отличава по правилностъ и чистота на нишката.

5) Американския и европейски пазари изискватъ сжщо така типова и стандаризирана стока.

6) Ценитѣ, които днесъ даватъ американскитѣ копринотъкачи за сурова естествена коприна не позволяватъ да се даде за първичната пашкулиа материя, сега за сега, цена по висока отъ 30—35 лв. на кгр.

7) Тѣзи цени, може би сж преходни, защото все пакъ тѣ не сж мирноврѣменнитѣ, сж низки и невъзприемливи за европейския бубохранителъ (Италия, Франция и Испания). Не сж и много изгодни и за европейскитѣ филандиеръ, на когото разходитѣ по изработката на 1 кгр. сурова коприна сж твърде голѣми, а цената на коприната е много ниска.

8) При общата парична стагнация на страната ни, при голѣмата наличностъ на работна ръка и при общо спадане на ценитѣ на различнитѣ земледѣлски артикули — цената

30—35 лева за нашите условия може да се счита задоволителна.

9) Ето защо, когато европейските страни поради специално стеклите се условия нямат възможност да произвеждат пашкули, ние трябва да използваме нашите специфични условия като земеделска страна и се организираме така, че нито едно черничево дърво да не остане неизползвано.

10) Бубарството в нашата страна не е нововъведение, то има вече изградена своя традиция и любов у населението.

11) Нашите климатически и почвени условия, позволяват да се отхранва бубата по всички крайща на страната, позволяват и едно широко увеличение на производството, което да стигне размери 10 пъти по-големи от досега реализираният. Нужно обаче, към това увеличение да се върви постепенно като се следва строго определен план.

12) Качеството на нашето пашкулопроизводство е добро, но ние трябва да го направим още по-добро и да го унифицираме, да внесем в него типовост.

13. Много и евтина работна ръка у нас ще ни позволи също така да преработваме създадената на местна почва пашкулна материя, за да можем да изнасяме за напред не пашкули, а коприна, което е и по-походно и по-удобно.

14) Нашето пашкулопроизводство се е крепело и ще се крепи за въждаше главно на износа. И за да се открият за напред по широки перспективи и възможности за пласимент, създаването на местни филатури за преработка на пашкулит в коприна е въпрос за живота на нашето бубарство, защото една свилоточна индустрия би била двоен стимул за развитието от една страна на бубарството ни, а от друга на индустрии произтичащи от преработката на първичната пашкулна материя.

15) Бубарството е един от онези дребни отрасли пред които се откриват широки възможности за народното стопанство. Ето защо с постепенната трансформация на нашето земледелие в по-интензивни култури, черницата трябва да заеме едно от първите места между нашите индустриални растения. И въпреки спадането цените на пашкулит, нашето пашкулопроизводство трябва да бъде насърчено, защото въ грижите ни за намиране на по-добър поминък на многото бедни подбалкански и отчасти балкански крайща от двете части на страната ни не би се намерила по-походна и по-подходяща култура от тази на черницата, която ни дава възможността да произвеждаме един артикул, който изисква специални климатически и трудови условия в производството си и който е с рядко обменно международно значение.

Мърки за подобрене, засилването и закрепване на бубарството.

Ориентирани въ изискванията на световния пазар на коприната и копринотъкачната индустрия, запознати и с естеството на нашата първична пашкулна материя, нека сега видим, какво трябва да се направи, за продукта на нашето бубарство за въждаше и какво въ настоящия критичен момент, за да го направим по-походно за земеделския стопанин по-лесно и по-сигурно за пласиране от нашия експортър. Въ това отношение ние бихме имали положителни резултати, ако реорганизираме и подобрим нашето черничарство; въ нашата гребнажна техника внесем максимална типовост и доброкачественост въ първичната пашкулна материя, чрез селекционирването на расите; увеличим и подобрим пашкулопроизводството чрез техниката на отхранването; намалим коштуемата цена на първичната пашкулна материя, чрез трансформирането ѝ въ сурова коприна, чрез създаване на филатури. Към всички тези нововъведения, обаче, ще трябва да пристъпим с предварително изработен план и широка и добре организирана пропаганда. Нека разгледаме поотделно и по-подробно набелязаните реформи.

Реорганизиране на черничарството.

Известно е, че черничарството е базата на бубарството и копринарската индустрия. Ако въ добиването на черничевия лист липсва економичност, доброкачественост и едноформеност няма съмнение, че същите качества повече или по-малко ще липсват и въ добиваната от нас първична пашкулна материя. Важното значение на черничарството, като необходима база за добиване на евин и унифициран пашкулсподукт е схваната отдавна от Япония, която чрез въвеждането на низкостеблените черничеви насаждения и подходящи облагородени вариетети черници от съответните области на страната е внесла желаната униформеност и економия въ добиването на листа. Отговаря ли нашето черничарство на изискванията на новото време? — Разбира се — не. Старата система на отглеждането на черницата, която е разпространена днес у нас, предвижда отглеждането на високостеблени черници засадени като изолирани дървета, или черничеви градини, които започват да се експлоатират от 6 — 7 година на насаждението. Тази система, обаче, е бавна и недоходна, по отношение добива на черничевия лист и нееконична при експлоатирането. И аз мисля, че за да могат да се създадат и у нас условия за едно промишлено бубарство,

което ще ни даде възможността да бждем конкурентно-способни и съ най-напредналите бубарски страни, нужно е и у нас за напредъ да се въведат, като система, ниско-стеблените черничеви насаждения, като тези последните се сядат групово на базата на специалното черничарство. Само чрез едно специално черничарство ние ще можем да създадем диферинцирани бубохранили, както днес имаме такива лозари и ще можем да имаме най-бързо максимум производство от единица площ, максимум економии в работните ръце при брането на листа и добро качество в зависимост от насаждението. Чрез въвеждането на специалната черничева култура ние ще бждем сигурни, че тя няма да бжде изоставена за сметка на друга земледелска култура и по такъв начин ще можем да и осигурим най-доброто състояние, такова, каквато ние наблюдаваме при една специална култура. Държейки сметка за всички фактори азъ считамъ, че най-подходяща нискостеблена форма черница е формата на сщинско нискостеблените облагородени черници, на които короната се издига от 30 — 50 см. надъ земята и черниците се сядат на разстояние от 1'50—2 м. една от друга в зависимост от наличните почвени условия. Тази форма насаждение днес печели все по-голям и по-голям терен на разпространение и се счита като форма на бъдащото от всички бубарски страни. Днес Ente Nazionale Serico въ Италия пропагандира като нискостеблена форма изключително тази форма. Опитите на станцията съ това насаждение сж дали много добри резултати. От 1 декаръ облагородени черници засадени въ формата, която ние препоръчваме се получава средно 1400—1500 кг. листъ на четвъртата година, съ който листъ ще могат да се отхранват свободно 1—1¼ унции бубено семе, от което ще се получат 80 кг. пашкули и по такъв начин по днешните цени на пашкулите да се реализира единъ доходъ от 2400—3200 лв. на декаръ. Изследванията въ Япония и Италия, а сжщо така и проучванията на станцията за влиянието на добивания листъ от тези форми насаждения върху качеството на първичната пашкулна материя сж доказали, че въ сравнение съ високостеблените черници, пашкулната материя по качество е почти еднаква. Слабите отклонения въ положително или отрицателно отношение могат по-скоро да бъдат обяснени съ намесата на други странични фактори. Разпространението на нискостеблените форми черници тръбва да стане съ подобрени облагородени черници. Въ това отношение станцията е създадала при опитното си поле единъ маточникъ от добри вариетети черници, които постепенно ще пуска въ практиката.

Типовност въ пашкулното производство на цълата страна.

Типовност въ пашкулопроизводството на цълата страна и коприна съ ценни индустриални качества отговарящи на новите изисквания на времето, не бихме могли да имаме, безъ една добре организирана на мѣстна почва гренажна индустрия. Някоя напреднала бубарска страна до сега, не е градела своя напредък на вноса отъ вънъ бубено семе, защото резултатите отъ вноса могат да бъдат добри, а могат да бъдат и лоши, тѣ сж винаги случайни. Масовия вносъ е умѣстенъ за страни, които тепърва въвеждат бубарството, за полукуртурни такива или за онези, на които липсва инициативата да се организират за едно мѣстно производство. При наличността на една създадена мѣстна гренажна индустрия и на единъ бубарски институтъ, вноса на бубени семена за въ бъдаще тръбва да бжде заръбаненъ. Ето защо нашата гренажна индустрия тръбва да подобримъ, обновимъ и запазимъ на всѣка цена. Нашата гренажна индустрия тръбва да бжде въ състояние, да ни дава бубено семе произхождащо отъ селектирани—репродукционни типове, които да се отличават по своята издръжливост на болести и съ готовност за унаследяване на определени ценни технически качества на пашкула и коприната. Тръбва да се тури край вече на съществуващата до сега практика, всѣки гренъоръ да развъжда типове пашкули, които той намира за добре и всѣки търговецъ вносителъ сжщо така да внася по свое удобство и усмотрение чужди раси. По този пътъ нивга няма да можемъ да стигнемъ до положение да имаме стандаризиране въ производството и ценна първична пашкулна материя. Репродукционните типове въ насъ тръбва да се ограничатъ до минимумъ, като се задържатъ само онези, които се приспособяватъ най-добре къмъ мѣстните условия на областта. Япония въ това отношение е постигнала отлични резултати, като е свела своето бубохранене къмъ отглеждането само на едно определено число типове. За нашите условия, азъ мисля, че за да може да се внесе необходимата типовност въ пашкулопроизводството ни, налата се държавата да запази за себе си изключителното право на производството на бубено семе за репродукция, за да може най-правилно и най-бързо да стабилизира съответните типове къмъ съответните области. И безъ това техниката на създаването на репродукционните типове е много сложна и почти неприложима отъ нашите гренъори.

Тази техника, която е свързана съ методите на кръвните чисти линии е свързана и специална обстановка, пособия и познания, които могат да бъдат реализирани само отъ единъ специаленъ бубарски институтъ. Бубарската опит-

на станция въ случая не може да не се отзове на тази нужда, на нашето гренажно производство, като чрез създадения от нея репродукционни типове регламентира типовността на нашия пашкулъ. Въ това направление се работи отдавна вече от опитните институти въ Япония, работи се напоследък въ Русия и Италия. Не е останала чужда на една подобна важна обнова за нашето пашкулопроизводство и бубарската опитна станция, която през последните години си е задала за целъ от много чужди и мѣстни раси, чрез най-строга селекция при индивидуалните отхранвания на отделните сноси да създаде известни репродукционни типове, които представляватъ най-ценни качества въ технологическо отношение. Като резултатъ отъ тази своя работа днесъ станцията има отъ желтата раса около 60 унции репродукционно бубено семе представляващо 10 основни репродукционни типове, които тя ще пусне още тази година въ практиката. Отъ бѣлата раса тя има също така известно число линии съ извънредно ценни индустриални качества. Съ въвеждането на практиката да се пускатъ и подържатъ отъ станцията репродукционни типове на нашето пашкулопроизводство се поставя и базата за създаване на една първокачествена и типизирана първична пашкулна материя въ страната ни. По такъвъ начинъ ние можемъ да разрешимъ проблемата за стандаризацията на нашето пашкулопроизводство.

Значението на рационалното отхранване на бубитѣ.

Друго важно обстоятелство за да можемъ да получимъ ефтина и доброкачествена пашкулна материя е начина на отглеждане на бубитѣ. Отгледването на бубитѣ е едно отъ най-важните условия свързано съ доброкачествеността и разноситѣ по производството на първичната пашкулна материя, защото въ зависимостъ отъ бубохраненето ще имаме и сръдния доходъ отъ унция и рандемана на коприната и качеството на индустриалните и качества. Чрезъ доброто бубохранене ще се повдигне само по себе си и цената на пашкулитѣ, защото бубохранителя вмѣсто да отгледа 40—50 кгр. отъ унция — ще отгледа 75—80 кгр. и ще може да има двойно повече доходъ. Време е вече да организираме така нашето бубохранене, че да имаме сръдно производство отъ унция надъ 60 кгр. Сръдното производство отъ унция въ Италия въ много области, както споменахъ и по рено, отдавна вече е надхърлило 60 кгр.

Така, въ областта Венеция то е било 70 кгр. презъ 1929 г., въ Умбрия—69. 40 кгр. Аbruco 65 кгр. Пиемонтъ 61.10. Въ Япония сръдния добивъ за цѣлата страна се движи

между 65—70 кгр отъ унция. Видехме, че въ това отношение ние сме още далече отъ първите бубарски страни, които сж и наши конкуренти. Верно е, че у насъ се е работило и работи въ това отношение чрезъ книжна пропаганда, чрезъ агрономическа просвѣта, обаче, въ повечето случаи безъ системно, затова резултатитѣ сж слаби. Азъ смѣтамъ, че въ това отношение трѣбва да се предприематъ редица мѣрки, които да легнатъ въ основата на една програма, която трѣбва да се следва съ необходимата сериозностъ и постоянство. За да имаме положителни резултати въ това отношение необходимо нужно ще бжде да се потърсятъ начини и сръдства за създаване на условия за масово обслужване на бубохранителитѣ изъ цѣлата страна. Тѣзи условия би трѣбвало да ни позволятъ създаването на следните по важни организации и мероприятия

Начини и средства за масово обслужване на бубохранителитѣ.

1) Създаване на единъ подготвенъ на мѣстна почва кадъръ отъ специалисти и бубари, които да прилагатъ на практика модерните технически начини за отхранване на бубата. Съществуващата днесъ практика да се възлага всичко само на специалиститѣ при катедритѣ и Земледѣлскитѣ училища не може да даде добри резултати, защото тѣзи специалиститѣ сж достатъчни, нито сж и подготвени, нито сж и правилно разпредѣлени изъ страната. За тази целъ, за да можемъ да дадемъ необходимата бубарска просвѣта на нашето бубарско население налага се: да увеличимъ броя на специалиститѣ бубари, като за целта презъ време на бубохранителния сезонъ се назначаватъ едно опредѣлено число техници съ огледъ, че единъ техникъ или специалистъ да обслужва поне 200 бубохранители. Въ това отношение не ще бжде много трудно да се направи нѣщо твърде значително, като се използва наличния персоналъ отъ специалиститѣ при допълнителните земледѣлски училища и катедритѣ и недоимка се попълни съ надничари техници. Отъ тукъ приложената таблица се вижда какво налично число специалисти имаме за обслужване и колко трѣбва още да се ангажиратъ презъ бубохранителния сезонъ.

Както специалиститѣ, тъй и техникитѣ въ единъ периодъ отъ 2-3 години ще трѣбва да се подготвятъ за целта, като презъ време на бубохраненето минатъ при станцията специаленъ курсъ по лупенето и модерното отхранване на бубата.

2-ро. Поземѣстното уреждане на общи лупилни изъ различните бубарски страни. Ето една мѣрка, която ще има голѣмо значение за увеличение общия добивъ отъ унция въ страната ни.

Таблица

за наличния персонал, който обслужва на бубарското население по окръзи.

Окръгъ	Брой на бубохранител през 1930 год.	Брой на специални носители	На 1 спец. се пада бубохран.	Необход. число спец. за увелич.	Необходима сума за ангажиране
Бургаски	1615	12	139	—	—
Варненски	343	5	68 6	—	—
Видински	1790	13	137	—	—
Врачански	13797	17	811	52	156000
Кюстендил.	1788	4	447	4	12000
Мастанлийс.	2721	1	2721	12	36000
Пашмакли	28	1	—	—	—
Петрички	489	9	54	—	—
Пловдивски	8335	18	463	24	72000
Плзвенски	10331	22	469	28	84000
Русенски	2840	6	456	8	24000
Софийски	3957	9	439	10	30000
Ст. Загорски	3957	12	329	7	21000
Търновски	10445	10	1044	42	126000
Хасковски	13789	6	2298	63	189000
Шуменски	1517	7	216	—	—
	77702	152	511	250	750,000

Според една анкета на Бубарската опитна станция за лупенето на бубеното семе, почти 90% от бубохранителите извършват лупенето примитивно. Организираните кадри от специалисти и техници, за които говорихме по-горе, ще може да организира една отлична мрежа от общи лупилни. И ако ние съумеем да организираме така лупенето в нашата страна, че нито една унция да не остане неизлупена правилно, то можем да бъдем сигурни, че въпроса за рационалното бубохранение у нас ще бъде наполовина разрешен, а въ връзка с това добива от унция увеличен до желаните размери. По този начин можем да намалим и значително разходите по производството на 1 кг. пашкули.

3-о. Един важен въпрос свързан с економията на работните ржце при отхранването на бубата е въпроса за отхранването на бубите с цъли клонки. Тази система, която е известна в Италия под името „Фриуано“ и „Пецоне“ се практикува днес изключително в двата от най-големите области на Италия (Фруили и Венеция). Тя се състои в отхранването на бубите през петата възраст с цъли клонки.

Тази система е позната у нас много добре в южна България и се практикува успешно в Свиленград и Харманлий, обаче в северна България не е позната, тъй като северобългарското бубохранение е дребно. Без въвеждането на тази система в северна България не може да се мисли за едно економично и интензивно бубохранение. Няма пречки според нас, за въвеждането на тази система в северна България още повече, при условието, че ние наложим низкостеблените обгородени черници, като култура общо разпространена. Чрез тази система се економисва 70% от необходимата работна ржка през петата възраст и 50% от необходимата работна ржка на цялото бубохранение. Сравнителни опити с различните системи бубохранения извършени при бубарската опитна станция са показали, че до като при обикновенното бубохранение за отхранване на 1 унция бубено семе са необходими 460 часа за 1 работник, то по економическата система ще бъдат необходими само 120 часа. Тази система трябва да бъде проагитирана в цялата страна, като в северна България се препоръчва на всички бубохранители, които хранят даже по две трети унции бубено семе, а в южна България се рационализира, като бубите се отхранват не на земята, а на специални леси. Прочие, едно от средствата за поевтиняването на производството е и въвеждането на отхранването с цъли клонки.

Нека не пропускаме да забележим, че тази система по-край другите предимства има и преимущество, че с нея площта на отхранването от 60 кв. м. се намалява на 40 м.

4-о. Друг един важен въпрос свързан с възможността за реализиране на едно правилно и модерно бубохранение, което да може да осигури на бубохранителя по-голям добив от унция и по-доброкачествена пашкулна материя е въпроса за бубарските помещения и бубарския инвентар. Значението на този фактор за крайния резултат на бубохраненето е не малко, обаче, у нас в това отношение е съвсем малко направено. Може би въпроса за създаването на специална бубарница още повече в северна България, по ред причини трудно ще си пробива път, обаче за обновата и създаването на специален бубарски инвентар с малко повече просвета и известни поощрения в натура от страна на държавата, частни дружества и кооперации може много нещо да се направи. Ако е въпроса да се дават някои премии на бубохранителя, независимо от кого ще бъдат те, аз мисля, че няма по-добра премия за сега от тази дадена в натура, която ще подобри условията за по-добри резултати от бубохраненето. По въпроса за помещенията сме така, че по принцип те не трябва да бъдат изоставени, а там където има възможност да бъдат направени да се направят, като в случая бубо-

хранителна бже подпомогнатъ съ дългосрочни заеми. Типоветъ бубарници трѣбва да бждатъ евтини и економични. Въ това отношение станцията е изработила два типа бубарници, които идатъ да задоволятъ едновременно две или три нужди на земледѣлското стопанство.

5—о. Най-после за да можемъ да прокараме на дѣло едно рационално бубохранене нужно е да имаме несбходимата почва за това и въ съзнанието на самитѣ бубохранители. Бубохранителя трѣбва да бже систематически подготвенъ като за тази цѣль се въведе бубарството като задължителенъ предметъ въ всички първоначални училища и гимназии и всички допълнителни, нисши и сръдни земледѣлски училища. Бубарството трѣбва да бже задължителенъ предметъ и въ университета.

Сортиране, изпичане и съхранение на пашкулитѣ.

Липсва нуждната организация и по отношение сортирането, изпичането и съхранението на пашкулитѣ. А знайно е какво важно значение иматъ всички тѣзи операции, когато тѣ не се извършватъ съ нужднитѣ технически познания отъ лицата или вънъ отъ съотвѣтната обстановка. Практика е въ нашитѣ експортѣри да продаватъ пашкулитѣ не сортирани, или пъкъ не добре сортирани. Много сж и случаитѣ, когато и най-добритѣ пашкули даватъ на филатурата съвсемъ лошъ рандеманъ, защото не сж добре изпечени. Подобни случаи се константиратъ въ насъ и тѣ се знаятъ отъ нашитѣ купувачи на пашкули въ Италия и Франция. При тѣзи условия не можемъ да имаме нивга добра типова стока и първокачествена пашкулна материя. Безъ една строга сортировка ние не можемъ да получимъ нивга една чиста индустриална нишка. Ето защо за да имаме една доброкачествена пашкулна материя, която за да бже търсена за сега на международния пазаръ, а въ последствие и у насъ, налага се въ бждаще при сортировката на пашкулитѣ да се отстраняватъ всички пашкули съ важни дефекти, защото известно е на всѣки филандиеръ, че отъ пашкули съ външна обезформеностъ и груба и едра структура не може да се очаква освенъ една нечиста и покрита съ космици по протежението си нишка. За да имаме едно стандартизирано пашкулопроизводство несъмнено важно е обстоятелството, да имаме установени репродукционни типове преди всичко. Обаче, производството на тѣзи типове трѣбва да бже корегирано макаръ и въ слаба степенъ съ установяването на извѣстни строго опредѣлени норми за сортиране на пашкулитѣ. Ако ние възприемемъ единъ методъ на сортиране въ цѣлата страна, както това е възприето напр. въ Япония, то нашата пашкулна материя или получаваната отъ нея сурова коприна ще се издигне на една

завидна висота. Презъ 1928, 1929 и 1930 год. нашето пашкулопроизводство надхвърляще 2 мил. кгр. не е могло да бже изсушвано всичкото на модерни сушилни, защото такива въ страната ни има само за едно производство отъ около 1 милионъ кгр. За да може да се отговори даже и на нуждитѣ на момента нужно е започнатото дѣло отъ страна на Б. З. Банка съ постройката на модерни сушилни въ бубарскитѣ области да продължи. Нашата анкета въ това отношение ни показва, че нуждата отъ подобни сушилни се чувствува твърде осезателно въ много области. Съ създаването на необходимия кадъръ отъ техници сортировачи и постройката на необходимитѣ печко сушилни ще можемъ да запазимъ създадената чрезъ селекция и рационално отхранване първична пашкулна материя. Необходимия кадъръ практики може да бже създаденъ при Бубарската опитна станция, кждето има и нужднитѣ условия затова.

По този начинъ реорганизирано и организирано нашето черничарство, бубарство и пашкулопроизводство азъ смѣтамъ, че то ще може да бже поставено на база, която ще ни даде възможността да произвеждаме преди всичко ефтино, доброкачествено и типово като сжщевременно ни прѣспособи къмъ всички изисквания на международния пазаръ.

Цѣната на кгр. първична пашкулна материя у насъ и въ чужбина.

Нека видимъ сега колко би ни струвала кгр. първична пашкулна материя произведена по указанитѣ отъ насъ норми и я сравнимъ съ цената на другитѣ бубарски страни (Италия и Япония).

С М Ъ Т К А

за отхранването на унция бубено семе.

1) Бубено семе	90 лева
2) Дезинфекция и отопление	50 "
3) Надници за отглеждане на бубитѣ и бране на листа отъ низкостеблени черници 30 надници 20 x 30 и 10 x 20	800 "
4) За прекопаване и почистване на черничевата низкостеблена градина 3 пкти въ годината 6 надници по 40 лева	240 "

Всичко . 1180 лева

При условието, че бубохранителя получи 60 кгр. отъ унция и продаде пашкулитѣ по 35 лв., то той ще има бруто доходъ 2100 лева отъ декаръ. Ако извадимъ разносцитѣ по бубохраненето и обработването на черничевата градина

ще му остане чистъ доходъ 920 лева отъ декаръ. Ако ли пъкъ самъ той отхранва бубитъ си — дохода отъ деакра ще възлезе на 1800 лева. Този доходъ трѣбва да задоволи бубохранителя кѣй като все пакъ той не би могълъ да получи по добъръ отъ никоя друга култура.

Разбира се, че въ Италия и Франция, кждето живота е по скѣпъ и кждето надниците сж двойно по-голѣми прихода отъ една унция днесъ не е задоволителенъ, защото самъ за надници той ще даде повече отъ колкото ще получи отъ пашкулитъ. При условието, че нашия бубохранител не купува листа, а отглежда бубитъ съ свой работни рѣще костюмата цена на 1 кгр. пашкули произведени при днешнитъ надници нѣма да бжде повечето отъ 20 лева. Въ Италия и Франция при сжщитъ условия костюмата цена ще бжде двойно по-голѣма — 40 лева, а въ Япония сжщо между 30—35 лева. Следователно костюмата цена на първичната пашкулна материя при нашитъ трудови условия е най-малка.

Но явява се единъ другъ въпросъ — при днешната международна пазарна цена на коприната отъ 85 — 90 лири или 620—657 лева. Каква най-голѣма цена биха получили нашитъ пашкули на Миланския пазаръ? Въпроса възможната цена пашкулитъ, която би могла да се даде отъ италианскитъ филандиери се обсъжда въ Италия отъ миналата година, обсъжда се и днесъ. Споредъ бубохранителитъ при срѣдна цена 82 лири на коприната италианскитъ филандиери могатъ да дадатъ срѣдна твърда цена на преснитъ пашкули 4.5—5 лири въ зависимостъ отъ рандемана на партидата, и като не поставятъ за обработка повече отъ 32 лири на кгр. при титъръ 13/15 Филандиеритъ, обаче, показватъ за обработка на 1 кгр. коприна една цена отъ 50 лирети и споредъ тѣхъ твърдата цена не може да бжде повече отъ 4018 лирети или около 30 лева. Тази обаче цена по изтъкнатитъ по-горе обстоятелства е далечъ да задоволи италианскитъ бубохранители. Сжщото може да се каже и за французскитъ условия. Разносикитъ за обработването на 1 кгр. коприна въ Япония по най-последнитъ сведения на Ente Nazionale Serco е 22.48 лирети или 164 лева на кгр. — една цена, която позволява на японския филандиеръ при днешнитъ пазарни цени да даде за кгр. пашкули цена между 40 — 45 лева.

Организация на търговията съ пашкули и коприна.

За да се улесни търговията съ пашкули и коприна и внесе въ нея нуждната регламентация и контрола по отношение индустриалнитъ качества на коприната, необходимо е подобно на Италия, Франция и Япония, съ постепенното развитие на филатурата, мулинажната индустрия и тъкачеството

и у насъ да се създаде една Банка за търговията съ пашкули, коприна и всички копринени издѣлия и едно кондиционно бюро за изпитване най-важнитъ качества на коприната презъ време на продажбата. Назначението на Банката ще бжде да улеснява филандиеритъ, тжачитъ и всички, които се занимаватъ съ пашкули и копринарство като срещу заложенитъ въ нейнитъ складозе пашкули, коприна и копринени платове раздава заеми на нуждающитъ се. Назначението пъкъ на кондиционното бюро ще бжде да изследва въ свойтъ лабораторий рандемана на пашкулитъ и всички индустриални качества на суровата и преработена коприна, като влага, титъръ, еластичностъ, отмотваемостъ, отежаване и пр. Всички почти консумативи пазари на коприна въ Европа иматъ кондиционни бюра. Така, като изключимъ голѣмитъ кондиционни заведения въ Йокахама и Кабе (Япония), Милано и Лионъ на които движението на коприната достигна милиони кгр. въ Европа има индустриални заведения на които движението на изследваната коприна не надминава повдче отъ 2—3,000 кгр. годишно (С. Етиенъ, Парижъ, Виена и пр.)

У насъ се произвеждатъ и консумиратъ вече надъ 30,000 кгр. коприна годишно безъ съществуването на нито едно подобно заведение. Въ интереса на нашето пашкулопроизводство, филатура, и тжачество, е, да се създадатъ въ най-скоро време споменатитъ по горе институти чрезъ което ще се попълни една насжщна нужда за всички, които се занимаватъ съ пашкулопроизводство и копринарство и ще създадатъ условия за поощрение но бждащата ни външна и вътрешна търговия съ тѣзи артикули.

Трансформация на първичната пршкулна материя.

Нашата първична пашкулна материя е въ състояние да конкурира тази на Италия, Франция и Испания, обаче тя не може да се бори съ конкуренцията на Япония, която изнася само сурова коприна при производствени разноси на килограмъ два пжти по малко отъ тѣзи на Италия. Продавайки пашкулитъ на една или друга цена въ Италия ние попадаме въ положението на Италия, защото нашата първична пашкулна материя се преработва въ коприна при Италианскитъ трудови условия. Ето защо за да можемъ се яви на свѣтовния пазаръ съ по-евтина материя, нужно е, да се организираме така, че занаяредъ да изнасяме не пашкули, а коприна. Само по този начинъ ще можемъ да дадемъ въ днешния моментъ една по висока цена на бубохранителя. Ето защо едно отъ средствата за поефтиняването на нашата първична пашкулна материя е трансформирането ѝ въ коприна. Но тази трансформация, която трѣбва да стане съ създаването на филатури за преработка на цѣлото наше производство въ коприна

търбва да се извърши още и отъ следнитѣ съображения:
 1) Да се намѣри по-широкъ пазаръ на артикула на нашето бубарство 2) Да се освободимъ отъ опекунството на миланския пазаръ и 3) Да се създадатъ условия за работа на наличния мѣстенъ трудъ. И безъ това Италия, която купува нашитѣ пашкули не ги задържа за свой нужди. Като ги преработва—изнася ги въ Германия, Швейцария и Франция и подъ формата на коприна продава за свой артикулъ, нѣма защо да се опасяваме, че въ това отношение не ще можемъ да добиемъ добро и конкурентно качество коприна. Азъ мисля, и това е мнението на видни италиански филандери, че качество на първичната пашкувна материя, е, която и ще даде главно качеството на коприната. И днесъ ако японцитѣ превъзхождатъ италианцитѣ въ своята коприна, то не е затова, че тѣ сж по добри майстори въ точенето, а защото изработватъ коприната си отъ по-добра първична пашкулна материя. По отношение качеството на изработената коприна ще се положатъ усилия и тѣ не могатъ да не дадатъ своитѣ резултати. Подобно на това, което ще направимъ за да имаме добра и типова първична пашкулна материя, трѣбва и тукъ сжщото да направимъ, като се ползуваме отъ опита на Италия и Япония, да създадемъ преди всичко типова, евтина и доброкачествена пашкулна материя, която е възприета и се търси на международния пазаръ. А пазари за коприната ние ще имаме повече, отколкото на пашкулитѣ, защото въ много отъ странитѣ, които употребяватъ значителни количества коприна нѣматъ филатури за отмотаване на пашкулитѣ. За намирането пазари на суровата коприна ние ще трѣбва да положимъ усилия за спечелването въ това отношение пазаря на Франция, Швейцария и Германия, па даже и Америка, която презъ последнитѣ години се показва особено отзивчива на бѣлитѣ коприни (Sete candide) които никоя отъ европейскитѣ страни, освенъ Япония и Китай не произвежда. На нашитѣ бѣли пашкули подобрили чрезъ селекция подъ формата на коприна можемъ да намѣримъ единъ добъръ пазаръ въ тѣзи страни. Освенъ въ горнитѣ страни ще се намѣрятъ за нашитѣ коприни пазари и въ странитѣ, които сж по-малки консуматори на този артикулъ — Австрия, Чехия, Унгария и Румъния.

Но освенъ облагоитѣ на по-сигуренъ пласиментъ, филатурната индустрия за насъ има значение съ това, че ще стимулира въ настоящия моментъ и въ бждаще развитието на бубарството въ страната ни, като осигурява по-добра цена на бубохранителя за произведенитѣ отъ него пашкули. А въ днешния моментъ на остра криза това е отъ голѣмо значение. Че действително това е така се вижда отъ следнитѣ данни за разноситѣ, които отиватъ за приготвянето на 1 кгр. сурова коприна въ нашитѣ, италианскитѣ и японски

филатури. Споредъ моитѣ изчисления, разходитѣ по приготвяването на 1 кгр. сурова коприна отъ нашитѣ филатури се движатъ между 168 лв. и 242 лв. въ зависимостъ отъ броя на басейнитѣ. Въ Италия тѣзи разноси сж срѣдно 357 лв., а въ Япония 168.

Горнитѣ цифри идатъ да покажатъ, че нашитѣ производствени разноси сж еднакви и на японскитѣ, а се значително отличаватъ отъ италианскитѣ. При днешната цена на коприната на международния пазаръ отъ 620—650 лв. и при срѣдна цена отъ 205 лв. за обработка на кгр сурова коприна за първичната пашкулна материя остава сумата отъ 415 до 435 лв. При условие, че отъ 10 кгр. сурови пашкули се получава 1 кгр сурова коприна една мѣстна филатура ще може да даде цената отъ 41—43 50 лв. на кгр. пашкули, ако ли пъкъ рандемана е по-низъкъ, напр. 11 кгр. и 12 кгр. възможнитѣ цени за кгр. пашкули ще бждатъ между 37 7—39 50 лв. Горната смѣтка ясно показва, че чрезъ филатурата ще може да се получи една по висока цена 3—13 лв. на кгр. Вѣрно е, че тази разлика не е много голѣма, но не трѣбва да се забравя и факта, че при днешната криза да се реализира една подобна цена е отъ голѣмо значение. Тази смѣтка показва сжщо така, че за сега поне изгодноститѣ ще бждатъ по-добри и по сигурни, ако се работи на кооперативни начала.

Съ преработването на пашкулитѣ въ коприна чрезъ мѣстнитѣ филатури, се създаватъ условия за сжществуването на всички индустрии свързани съ производството на суровата коприна които сж: мулинажната, коприно тжкачната, трикотажно-чорапната и шапната, а освенъ това се постигатъ и следнитѣ економически облаги за страната ни: 1) Премахаватъ се скжпитѣ разходи по превоза на пашкулитѣ отъ България до Милано; 2) Добититѣ печалби отъ тази индустрия оставатъ у насъ; Повдига се цената на суровия продуктъ (пашкула). Ето защо въпроса за създаването на една филатурна индустрия изпква като единъ отъ най-важнитѣ въ нашето бубарство, защото само чрезъ филатуритѣ днесъ, па и въ бждаще, ние ще можемъ да имаме по висока цена за първичната пашкулна материя за производителя и по широкъ и по сигуренъ пазаръ на продукта. По редъ причини, обаче, създаването на мѣстни филатури у насъ върви много бавно. Така, днесъ нашето пашкулопроизводство позволява да имаме една индустрия съ около 2,000 басейна, а въ сжщностъ това, което имаме е малко.

Въпроса за създаването на една мѣстна филатурна индустрия се обсжда у насъ отъ нѣколко години, безъ обаче, да е могло да се дойде до едно опредѣлено рѣшение. Мненията въ това отношение сж били най-различни. Едни предлагатъ създаването на филатурата да се възложи изцѣло на държавата (както е въ Унгария) като тя изцѣло се грижи за

тѣхното стопанисване. Други пъкъ: филатурната индустрия да бѣде напълно въ рѣцетѣ на частната инициатива. Ние смѣтаме, обаче, че най-правилно би се развила у насъ тази индустрия ако тя се предостави на частната и кооперативна инициатива. Въ това отношение ние виждаме, че следъ голѣмата война частната инициатива е турила вече едно начало. Така, у насъ по частна инициатива има създадени за сега 8 филатури съ 300 басейна, които сж въ състояние да отмотаватъ около 450,000 кгр. сурови пашкули годишно. При днешното средно производство на страната ни отъ 2 милиона кгр. сурови пашкули остава едно количество отъ около 1,500,000 кгр. пашкули не отмотавани и трѣбва да се изнасятъ навънъ подѣ формата на пашкули. За трансформирането на това количество пашкули въ сурова коприна налага се да бждатъ създадени още около 1000 басейна разпредѣлени въ единъ значителенъ брой филатури (15—20). По този начинъ ще се даде възможностъ да разполагаме съ едно количество отъ 150—200 хиляди кгр. сурова коприна, което ще бжде достатъчно, ако се създаде съотвѣтна мулинажна индустрия да задоволява напълно нуждитъ на мѣстната ни коприно-тъкачна индустрия и да бждемъ въ състояние да изчасяме по значителни количества сурова коприна на европейския пазаръ, чрезъ което ще можемъ да си създадемъ по-солиденъ теренъ за по-широкъ пласиментъ въ бждаще. Казахме, че частната инициатива е, която е направила малкото, което имаме въ тази областъ. Въ направеното отъ нея се примѣсва името и на една французка компания, която построи преди 2 години въ Търново една модерна филатура отъ 96 басейна. Трѣбва да се забележи, обаче, че по редъ причини тази частна инициатива била тя наша, била тя чужда, върви много мудно въ това дѣло. Да се разчита на други чужди фирми е много несигурно и би значило да се измѣстятъ безрезултатно въпроса отъ година на година. Ето защо имайки предъ видъ специфичността на производството, практиката на другитѣ бубарски страни въ това отношение и бждащето на отрасъла ние мислимъ, че би могло да се засили нашата свилоточна индустрия и съ кооперативни филатури чрезъ ефикасна помощъ отъ страна на държавата. Въ това отношение нека ни послужи за примеръ пакъ Япония, която е създала своята грамадна филатурна индустрия съ първоначалното поощрение на японската държава. Така, въ 1872 г. Япония не е имала нито една механическа филатура. За поощрение държавата е построила две филатури и като послѣствие отъ този примеръ на държавата, виждаме едно бързо засилване на филатуритѣ: частни и кооперативни. Кооперативнитѣ филатури въ Япония днесъ сж най-широко разпространени и иматъ голѣмъ успѣхъ. Този имъ успѣхъ се дължи на обстоятелството, че тѣ иматъ редъ преимущества предъ другитѣ филатури (част-

нитѣ) участниците въ филатурата сж самитѣ бубохранители, които сж заинтересувани въ добиването преди всичко на доброкачествени пашкули. До каква степенъ е развито кооперативното свилоточене въ Япония говори и факта, че само въ Наганската областъ има организирани 78 кооперативни организации по свилоточене въ които сж обединени 48,000 бубохранители притежаващи 8,600 басейна. Подобно на Япония и у насъ могатъ да бждатъ създадени единъ значителенъ брой кооперативни филатури.

Но колко и на кои мѣста, съ помощта на държавата, трѣбва да се създадатъ кооперативни филатури. Кооперативнитѣ филатури на първо време трѣбва да се създадатъ само три: въ Свиленградъ (Харманлий) Станимжа и Враца.

При условие, че посоченитѣ филатури ще трѣбва да се създадатъ отъ по 100 басейна ще е нужно да бжде ангажиранъ за всѣка една филатура следния капиталъ: 1) за сгради и машинарии—общо около 35 милиона лева; 2) Оборотенъ капиталъ за покупка срѣдно на около 200,000 кгр. сурови пашкули въ годината около 10 милиона лв. 3) Оборотенъ капиталъ за надници на работници въ единъ срокъ отъ 3 месеца—около 1 милионъ лева. Разни непредвидени разходи 500,000 лева или общо ще е нужно да се има въ наличностъ единъ капиталъ отъ около 14—15 милиона лева.

Отъ горното се вижда, че за създаването на 3 голѣми филатури, които да отмотаватъ около 450,000 кгр. сурови пашкули ще е нужно около 45 милиона лева. Ако обаче филатуритѣ сж кооперативни при които първичната пашкулна материя ще се внася отъ бубохранителя, то общо за сгради и инвентаръ не ще бжде необходимо повече отъ 10 милиона лева за тритѣ филатури. Необходимитѣ средства ще могатъ да се намѣрятъ: 1) отъ дѣловия капиталъ на членоветѣ къмъ които могатъ да бждатъ привлечени земледѣлската, популярни банки и кооперации, а така сжщо и общински управления. 2) отъ ипотекирания кредитъ, който съгласно закона за подобрене земледѣлското производство и опазване полскитѣ Б. З. Банка отпуска въ размѣръ 80% отъ вложения капиталъ за сгради и машинарии по филатурата. Необходимия оборотенъ капиталъ ще трѣбва да се потърси пакъ отъ Земледѣлската банка подѣ формата на валантенъ кредитъ срещу залогъ на пашкулитѣ или изработената коприна. По такъвъ начинъ издържката на тѣзи кооперативни филатури ще легне на първо време върху земледѣлската банка.

Заклучение върху необходимитѣ мѣрки

И така, за закрепването на нашето бубарство въ днешния моментъ и издигането му на висотата каквато то трѣбва да заеме въ бждаще за да може да развие възможноститѣ,

които крие въ себе си необходимо нужно е да се извършат следните преобразования въ различните клонове засагащи черничарството, бубарството и копринарството.

1. Нашето ново черничарство въ бъдаще да бъде положително ориентирано към специално черничарство представляващо се отъ сѣщинско низкостеблени облагородени черничеви насаждения.

2. За унифициране на пашкулопроизводството ни и неговото подобрене въ рандемана на индустриалните качества на коприната да се въведатъ занапредъ едно определено число репродукционни типове отъ бѣлата и желта раса, като за тяхното разпространение и подновяване се следи най-зорко отъ бубарската опитна станция. Сметано за репродукция да се произвежда отъ бубарската опитна станция и раздава на местните греньори.

3. За да можемъ да постигнемъ единъ срѣденъ националенъ добивъ отъ унция равняващъ се на 65—70 кгр. (както е въ Италия и Япония) необходимо е преди всичко организирането отъ страна и на държавата една стегната мрежа отъ общи лупилни за цѣлата страна единъ добъръ кадъръ отъ добре подготвени при бубарската опитна станция специалисти и техники, които да приложатъ на практика модерните и економични начини за отхранване на бубата.

4. Типовността и доброкачествеността на нашето пашкулопроизводство получени чрезъ селекция и добро отглеждане ще стигне до пазаря ако се въведатъ въ цѣлата ни страна едни определени норми за сортировка и същевременно се взематъ мѣрки цѣлото наше пашкулопроизводство да бъде изпичано отъ добре подготвени техники и на модерни сушилни. Въ това отношение Б. З. Банка трѣбва да се притече на помощъ като построй нужните за това пашкулосушилни въ областите, където се чувствува нужда.

5. За да се улесни търговията съ пашкули и коприна и внесе въ нея нуждната регламентация и контрола по отношение индустриалните качества на коприната, необходимо е подобно на Италия, Франция и Япония и у насъ да се създаде една банка за търговия съ пашкули, коприна и всички копринени издѣлѣи и едно кондиционно бюро за изпитване индустриалните качества на копринената нишка.

6. За да можемъ отъ друга страна да разширимъ пазарите и подобримъ цената на нашата пашкулна материя налага се занапредъ да пристѣпимъ къмъ трансформирането на първичната пашкулна материя като за тази целъ отъ страна на държавата чрезъ Земледѣлската банка се построятъ 3 филатури: една въ Свиленградъ, друга въ Станимжака и третата въ Враца.

Необходимите мѣрки за момента

Мѣрки за цѣлата страна.

Мѣрките, които ние посочихме до тукъ сѣ мѣрки засагащи по скоро едно бъдаще, макаръ и недалечно. За по безболезненото изживяване на кризата необходимо е обаче да бъдатъ взети мѣрки, които още презъ този бубохранителенъ сезонъ бубохранителя да почувствува. Известно е, че кризата въ бубарството у насъ се чувствува отъ 2 години насамъ, когато вследствие на общата економическа криза и общото спадане на цените на земледѣлските артикули, цената на пашкулите отъ 100 лева и 85 лева срѣдно презъ 1927 г., 1928 и 29 г. спада срѣдно между 25—35 лева. Тѣзи обаче цени, които съ една слаба корекция не биха били толкова лоши за всички онѣзи бубохранители, които отхранватъ буби съ собственъ листъ и трудъ, сѣ били предшествувани съ най-тревожни алармични слухове за пълно обезценяване на пашкулите предъ сезона на бубохраненето. Въмѣсто да се взематъ необходимите и възможни мѣрки по силите ни, както това бѣ направено въ Япония, Италия и Франция, за да може да се запази това ниво, което можехме да постигнемъ презъ 1929 г. и по този начинъ оползотвори наличния листъ като се преобърне въ ценности, бубарството ни бѣ оставено като винаги само на себе си. Бубохранителите изоставени сами на себе си, безъ никакви грижи отъ страна на държавата, подъ гнета на алармистичните слухове за по-ниски цени на пашкулите започнаха масово да изоставятъ бубохраненето, въпреки, че нѣмаше по-добра прокопия и отъ другите земледѣлски произведения. И като въ послѣдствие отъ всичко това ние виждаме едно главоломно спадане на нашето пашкулопроизводство презъ 1931 г. Това намаление обаче можеше да бъде избѣгнато, ако къмъ този отрасълъ се обърнеше малко повече грижи. Че действително това е така ни убеждаватъ резултатите отъ произведената отъ страна на Бубарската опитна станция анкета по отношение възможните цени на пашкулите. Може да се каже, че 90% отъ пунктовете сѣ отговорили че една твърда цена отъ 30—35 ще задоволи за сега бубохранителя. Предложение за даване на твърда цена беше направено още миналата година, обаче, поради случайно стеклите се обстоятелства тази инициатива на станцията неможа да намери подкрепата на отговорните фактори. Твърдата цена, която се налагаше да бъде дадена отъ държавата чрезъ Б. З. Банка не беше никакъ рискована, защото цената на пашкулите бѣ стабилизирана. И действително, въ послѣдствие пашкулите сѣ получили исканата твърда цена. Тази година момента е много важенъ и ако се пропусне сезона и не се направи нѣщо положително за цените

на пашкулитъ бубарството ще пропадне въ България; ще пропадне и мѣстното гренажно производство и новитъ черничеви насаждения създадени съ толкова голѣми усилия. Ето защо една отъ първитъ ни грижи трѣбва да бжде преди всичко стабилизирането ценитъ на пашкулитъ още предъ сезона на бубохраненето. Азъ мисля, че за едно стабилизиране на цѣнитъ жертвитъ отъ страна на държавата, фактически, ще бждатъ много малки или пъкъ нѣма и да има такива. Проявенитъ грижи и внимание, обаче, ще окажатъ извънредно голѣмо морално влияние върху духа на бубохранителя. Япония днесъ дава милиарди за компенсация производството на бубохранителя; Франция дава премии два пжти по голѣми отъ стойността на националното си бубарско производство; отъ нашата държава бубарството изисква само едно по организирано внимание за да му преобърне чрезъ устата на бубата 70 милиона клг. листъ, който иначе би изгнилъ безполезно безъ никаква ценностъ за народното ни стопанство. Ние мислимъ, че за стабилизирането цѣнитъ на пашкулитъ би се постигнало най правилно ако въ единъ периодъ напр. отъ 3 години държавата поеме ангажиментъ предъ сезона на бубохраненето да обявява и дава твърда цена на пашкулитъ. Твърдата цена се опредѣля отъ специална комисия назначена отъ М - то на Земледѣлието предъ сезона на бубохраненето. Тази цена се гарантира отъ страна на държавата като на Земледѣлската Банка се предостави да събира всички онѣзи пашкули, които не биха могли да бждатъ пласирани на свободния пазаръ по установената твърда цена. Само по този начинъ и Б. З. Банка ще може и въ настояще време да изиграе ролята си на истински регулаторъ въ цѣнитъ на пашкулитъ, запазвайки преди всичко интереса на производителя. Практиката на земледѣлската банка действайки самостоятелно или чрезъ кооперацийтъ, да закупува пашкулитъ срещу авансъ презъ последнитъ години се оказа ефикасна. Ето защо докато се стабилизира ценитъ нужно е да се действа чрезъ системата на твърдитъ цени. Споредъ нашитъ сведения една твърда цена отъ 30 35 лева за сега ще задоволи бубохранителя.

При условието, че държавата даде твърда цена ние смѣтаме, че нашето пашкулопроизводство ще се засили и наличното бубено семе отъ бѣлата и желта раса, което тази година е общо около 19,000 унций (16,000 бѣло и 3,000 желто) ще се окаже недостатъчно. Преди да се разреши въпроса за вноса на чуждо семе нужно е споредъ насъ да се гарантира и сигурния пласиментъ на мѣстното производство.

Други необходими мѣрки съ правилния развой на бубохраненето сж следнитъ:

До създаването на съответната мулинажна, апретурна и коприно бояджийска индустрия у насъ, необходимо е, да се

взематъ съответни покровителствени мѣрки по отношение изработената сурова коприна въ нашитъ филатури и изработенитъ сурови платове въ нашитъ коприно-тжачни работилници и фабрики. За тази целъ налага се да бжде насърчена изнасяната сурова коприна и платъ за преработване, а се затрудни внасянето у насъ на преработена естествена чужда коприна (трама и органсинъ), за нуждитъ на нашето тжачество. По такъвъ начинъ ще можемъ въ нашето тжачество да си служимъ само съ коприна отъ мѣстно производство.

За закрила на мѣстната коприно-тжачна индустрия и свързаното съ нея бубарство налага се да се създадатъ извѣстни законоположения, които биха покровителствували естествената коприна предъ изкуствената и чиститъ копринени издѣлия предъ изкуственитъ такива. Голѣмото мито върху естествената коприна не е достатъчно. Нужно е и у насъ да бжде въведенъ закона за защита на естествената коприна, който законъ се прокара въ началото на тази година въ Италия и който съществува вече отъ нѣколко години въ Англия и Америка. Споредъ този законъ платоветъ пригответни отъ естествената коприна преди да се пуснатъ въ продажба се щемпеловатъ по протежението на плата отъ което купувача може да види, че предложениия му платъ е отъ естествена коприна.

Мѣрки за Врачанско

Врачанския окръгъ съ наличния си листъ, който има за сега може да произведе надъ 400,000 кгр. пашкули За да може на всичко това производството да бждатъ запазени нуждитъ търговски качества, а същевременно да бждатъ запазени и интереситъ на бубохранителитъ нужно е да бждатъ създадени въ окръга още 2 пашкуло сушилни: едната въ Фердинандъ, а другата въ Койнаре. Условия за филатура въ Врачанско има за сега въ следнитъ пунктове: Враца, Берковица и Бела-Слатина или Б. Слатинско. Между тѣзи центрове изпква за сега гр. Враца, която съ своята околия представлява единъ отличенъ хиндерландъ за съществуване на една модерна филатура отъ 50 басейна на първо време. Условия за съществуването на една филатрра въ Враца сж повече отъ налице: 1) Достатъчно и доброкачествена пашкулна материя въ околията. 2) Съществуването на единъ голѣмъ контингентъ отъ свободна женска ржка отхранена въ тридидия и любовъ къмъ копринената индустрия. 3) Наличностъ на необходимата и подходяща вода. 4) Съществуването на мѣстна коприно-тжачна индустрия. 5) Липса на друга мѣстна значителна индустрия. 6) Липса на другъ важенъ земледѣлски поминъкъ.

Една филатурна индустрия въ Враца би се явила като двоенъ симулъ за развитието на бубохраненето отъ една

страна, и за развитието на копринотърговията от друга. Във областта на копринотърговията може да се направи съвместно с Враца онова, което е направено с Лион за Франция. Земледелското население във Враца ще трябва да се свикне към по-сериозно отглеждане на бубата. Във това отношение това население е подпомогнато от общината вече, като по инициативата на земледелската катедра и на бубарската опитна станция има създадени около 200 декара низкостеблени черници с които ще могат да се отглеждат около 200 унци бубено семе и се създадат във Враца около 300 диференцирани бубохранилища. Прочие, постройката на една модерна филатура във Враца трябва да стане един от най-важните стопански въпроси за града и околността и да се намърят възможностите, щото още тази бубарска компания да бъде тя поставена във действие. Останалите околностски центрове ще трябва да работят на първо време за създаването на една мощна кооперация, които във последствие да бъдат готови да положат основите на филатурите си на местна почва. При липса на друга възможност филатурата във Враца трябва да бъде създадена от Б. З. Банка. От една филатура във Враца, която ще преработва пашкулопроизводството на цълата околността на града, Враца ще има големи економически изгоди. И според нашето дълбоко убеждение: по-големи от всяко друго предприятие организирано във града. Защото нейното производство ще бъде изнасяно всичкото вън от страната като среща това и държавата и града ще имат по-големи облаги. Време е вече да се пристъпи към съзнанието на реални дела във една област от където ще се добият големи економически придобивки за града.

Общо заключение.

От направеното от нас изложение може да се извадят следните общи изводи:

Бубарството е един от онези наши дребни отрасли, от които народното ни стопанство ще черпи едни от най-важните приходи. Със постепенната трансформация на нашето земледелие черницата трябва да заеме едно от първите места между индустриалните растения. Въпреки спадането цените на пашкулите през последните 2 години, нашето пашкулопроизводство трябва да бъде насърчено, защото перспективите за пласмента на продукта за въвеждане са най-широки. Нужно е обаче да бъде добре организиран вътрешният пазар на суровата коприна въвеждане. Нашето пашкулопроизводство се крепи главно на износа. И за да се открият за напредък широки перспективи и възможности за пласмента налага се да бъдат поставени на местна почва филатури, които да преработят пашкулите във коприна. Създаването на местна филатура е въпрос за живота на нашето

бубарство и копринарство, защото една свилоточна индустрия ще се яви като двоен стимул от една страна на бубарството ни, а от друга на индустриите произтичащи от преработката на първичната пашкулна материя. Нашите земледелско-стопански и трудови условия ни позволяват да произвеждаме първична пашкулна материя по-евтино от всяка друга европейска страна. Но за да можем да се явим конкуренти на коприната на далечния изток нужно е да се организираме така, че да произвеждаме освен евтино, но и доброкачествено и типично. Във това отношение ние бихме имали положителни резултати, ако модернизираме нашите методи за производството на черничевия лист и бубено семе и застъпим с широка и организирана дейност правилното и економическо отглеждане на бубата

При тези условия на работа, като се има предвид опита на другите бубарски страни, особено Япония, можем да бъдем сигурни че за бубарството във страната ни ще се открият изключителни перспективи. И аз съм дълбоко убеден, че във течение само на няколко години, следвайки една здрава и системна стопанска политика по отношение този отрасъл, чрез бубарството ще може да се създаде едно от най-важните упори за укрепването на нашето селско стопанство; чрез създадените пък истинско земледелски индустрии, произтичащи от него, ще можем да ангажираме една значителна част от излишните безработни ръце във другите индустрии.